

# PROJECT VILLATA | FUSIEGEMEENTE OP VOORNE

## DUE DILIGENCE RAPPORT

25 NOVEMBER 2020 - RW/LS/20UB0668



## BELANGRIJKE INFORMATIE

---

### Belangrijke informatie voor alle personen die toegang hebben tot dit rapport

- ▶ Diegene die niet de geadresseerde van deze rapportage is of diegene die geen release letter heeft ondertekend en geretourneerd aan BDO is niet bevoegd kennis te nemen van de inhoud van deze rapportage.
- ▶ BDO accepteert geen verantwoordelijkheid jegens onbevoegde personen die dit rapport hebben gezien of andere personen die op een andere wijze toegang hebben gekregen. Indien een onbevoegd persoon ervoor kiest te vertrouwen op de inhoud van deze rapportage dan doet diegene dat geheel voor eigen rekening en risico.
- ▶ Indien een onbevoegd persoon toegang krijgt tot dit rapport en kennisneemt van de inhoud dan accepteert en aanvaardt deze persoon:
  - Deze rapportage is tot stand gekomen in overeenstemming met de door de geadresseerde specifieke wensen, exclusief ten gunste voor het gebruik van de geadresseerde en overige partijen waarmee wij uitdrukkelijk schriftelijk zijn overeengekomen dat zij op de inhoud van dit rapport kunnen vertrouwen.
  - Ons werk is uitgevoerd met inachtneming van de relevante regelgeving in de VGBA (Verordening Gedrag- en Beroepsregels Accountants) mede ten aanzien van integriteit, objectiviteit, deskundigheid en zorgvuldigheid, geheimhouding en professioneel gedrag.
  - Naar de inhoud van dit rapport mag niet worden gerefereerd of uit worden geciteerd, noch voor het geheel noch voor delen van deze rapportage. Tevens mag dit rapport niet aan derden worden verstrekt.



# ALGEMENE INFORMATIE – FUSIEGEMEENTE OP VOORNE

## Management Letter en accountantsverslag

- ▶ Jaarlijks stellen de accountants naar aanleiding van de interim controle en jaarrekeningcontrole bij al de drie gemeenten een managementletter en accountantsverslag op.

## Belangrijkste observaties

- ▶ De rechtmatigheid van de (Europese) aanbestedingen is in 2019 niet voldoende preventief geborgd wat leidt tot fouten in de aanbestedingsrechtmatigheid.
- ▶ De gemeenten beschikte over 2019 niet voor alle processen over een actuele procesbeschrijving en beheersingsmaatregelen
- ▶ De interne beheersing van de gemeenten vormt een aandachtspunt. Aandachtspunten zijn o.a. de prestatieleveringen, verplichtingenadministratie en IT-controls, functiescheidingen en naleving EU-aanbestedingen.
- ▶ Tijdens de besprekingen met de accountant is tevens de continuïteit van de bezetting binnen de financiële functies besproken als aandachtspunt. Hierbij is de gedeelde visie dat door het samengaan van de gemeenten meer mogelijkheden ontstaan om de continuïteit van de bezetting beter te organiseren.
- ▶ De jaarrekening 2019 zijn door de accountants voorzien van een goedkeurende accountsverklaring en voor de rechtmatigheid een verklaring met beperking.

## Beschrijving

- ▶ De door de accountant opgestelde managementletters bij de interim controle 2019 en het accountantsverslag bij de jaarrekening 2019 geven geen bijzondere of specifieke risico's weer.

## Interbestuurlijk toezicht

- ▶ De provincie houdt op basis van de Wet Revitalisering generieke toezicht interbestuurlijk toezicht op de wettelijke taakbeartiging van gemeenten.
- ▶ De wettelijke taakbeartiging bestaat uit de volgende domeinen:
  - Financiën
  - Ruimtelijke ordening
  - Omgevingsrecht
  - Monumentenzorg
  - Informatie- archiefbeheer
  - Huisvesting vergunninghouders

- ▶ Jaarlijks rapporteren de gemeenten in de jaarrekeningen of zij voldoen aan de gestelde criteria. Onderstaand het overzicht van de gemeenten over 2019.

## Belangrijkste observaties

- ▶ In de meerjarenbegroting 2020 - 2023 zijn de begrotingsjaren niet structureel niet in evenwicht en staat de indicator voor Financiën op oranje omdat de gemeenten niet helemaal aan de gestelde criteria voldoen. Hierop zijn voor de begroting 2021 inmiddels maatregelen getroffen om dit knelpunt op te heffen.
- ▶ Ten aanzien van de domeinen Ruimtelijke Ordening en Monumentenzorg voldoen de gemeenten aan de gestelde criteria.
- ▶ Het domein Omgevingsrecht is als rood aangemerkt omdat de gemeenten nog niet beschikken over actuele beleidsplannen, uitvoeringsprogramma's en evaluaties die voldoen aan de wet.
- ▶ De gemeenten voldoen ten aanzien van de domeinen Omgevingsrecht, Informatie- en archiefbeheer en Huisvesting nog niet aan alle aspecten van de gestelde indicatoren.

## Beschrijving

- ▶ Jaarlijks rapporteren de gemeenten via de jaarstukken of zij voldoen aan de gestelde criteria van Interbestuurlijk Toezicht. De domeinen Ruimtelijke Ordening en Monumentenzorg voldoen aan de gestelde criteria, de resterende domeinen vergen nog aandacht van de gemeenten in het licht van de samenwerking. Met name het structureel in evenwicht houden van de begroting is een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren.

Toezichtsdomein:	Financiën	Ruimtelijke Ordening	Omgevingsrecht	Monumentenzorg	Informatie- en archiefbeheer	Huisvesting vergunninghouders
Brielle	Oranje	Groen	Oranje	Groen	Oranje	Oranje
Hellevoetsluis	Oranje	Groen	Rood	Groen	Oranje	Groen
Westvoorne	Oranje	Groen	Rood	Groen	Oranje	Oranje



**Strikt persoonlijk en vertrouwelijk**

Gemeente Briele, Westvoornde en Hellevoetsluis  
College van Wethouders

BDO Transaction Advisory Services  
Official seated at Eindhoven  
Chamber of Commerce: 17171175

P.O. Box 4053, 3502 HB Utrecht  
Van Deventerlaan 101, 3528 AG Utrecht  
the Netherlands  
Phone: +31(0)30 284 98 66  
Fax: +31(0)30 284 98 01

Utrecht, 25 november 2020

Referentie: RW/Is/20UB0668

Betreft: Due diligence rapport project Villata

Geachte leden van het College,

**Opdracht**

Ingevolge uw opdracht, welke is voortgekomen uit uw beslissing om BDO Investigation B.V. de opdracht tot uitvoering van Due Diligence onderzoek te gunnen volgend op de aanbesteding van deze opdracht d.d. 21 Juli 2020, doen wij u hierbij ons rapport toekomen inzake ons Due Diligence onderzoek op de Voornse gemeente (hierna: "Villata").

Dit rapport bevat onze belangrijkste bevindingen, uitgaande van de scope van werkzaamheden welke wij met u overeen zijn gekomen. Deze scope van werkzaamheden is vastgelegd in de aan u verstrekte openbare inschrijving d.d. 8 juli 2020.

**Feitelijke juistheid**

Wij hebben de feiten die ten grondslag liggen aan deze rapportage nog ter afstemming voorgelegd aan onze contact personen binnen de verschillende gemeentes. Wij hebben de opmerkingen die wij ontvangen hebben meegenomen in onze rapportage voor zover deze zagen op een onjuiste weergave van de feiten.

**Informatiebronnen en veldwerk**

Onze werkzaamheden zijn aangevangen op 21 augustus 2020 en wij hebben ons veldwerk afgerond op 14 oktober 2020. Per deze datum hebben wij geen werkzaamheden en of analyses meer uitgevoerd en geen aanvullende vragen meer gesteld. Gebeurtenissen na beëindiging van ons veldwerk zijn dan ook niet in deze rapportage verwerkt.

De gegevens die in deze presentatie zijn opgenomen zijn ontleend aan de virtuele dataroom welke aan u en ons ter beschikking is gesteld alsmede schriftelijke informatie die wij hebben verkregen van Gemeente Brielle via de Q&A.

**Ten slotte**

Dit rapport is gezien de bijzondere aard van de opdracht alleen voor u bestemd ten behoeve van uw evaluatie van Villata en mag niet, zonder onze uitdrukkelijke schriftelijke toestemming vooraf, (geheel of gedeeltelijk) aan derden worden verstrekt.

Uiteraard zijn wij graag bereid tot het verstrekken van een nadere toelichting en verdere assistentie bij de door u voorgenomen fusie.

Hoogachtend,

BDO Transaction Advisory Services  
namens deze,

R.R. Willems  
Partner

# INHOUDSOPGAVE

---

<b>1</b>	<b>Hoofdstuk 1   Introductie</b>	<b>6</b>
	1.1 Introductie op de voorgenomen Fusie	7
	1.2 Onderzoeksaanpak	8
<b>2</b>	<b>Hoofdstuk 2   Belangrijkste bevindingen</b>	<b>9</b>
	2.1 Globaal financieel beeld	10
<b>3</b>	<b>Hoofdstuk 3   Geïntegreerde balans</b>	<b>13</b>
	3.1 Cijfermatige integratie balans	14
<b>4</b>	<b>Hoofdstuk 4   Geïntegreerde exploitatie</b>	<b>16</b>
	4.1 Cijfermatige integratie exploitatie	17
<b>5</b>	<b>Hoofdstuk 5   Risico's</b>	<b>20</b>
	5.1 Risicomanagement	21
	5.2 Treasury	23
	<b>Bijlagen</b>	<b>24</b>
	Bijlage 1 - Belangrijkste observaties	25
	Bijlage 2 - Overzicht verbonden partijen	34
	Bijlage 3 - Beantwoording van de vragen vanuit de gemeenteraden	35



# HOOFDSTUK 1

## INTRODUCTIE

---

1

Introductie

1.1

Introductie op de voorgenomen fusie

1.2

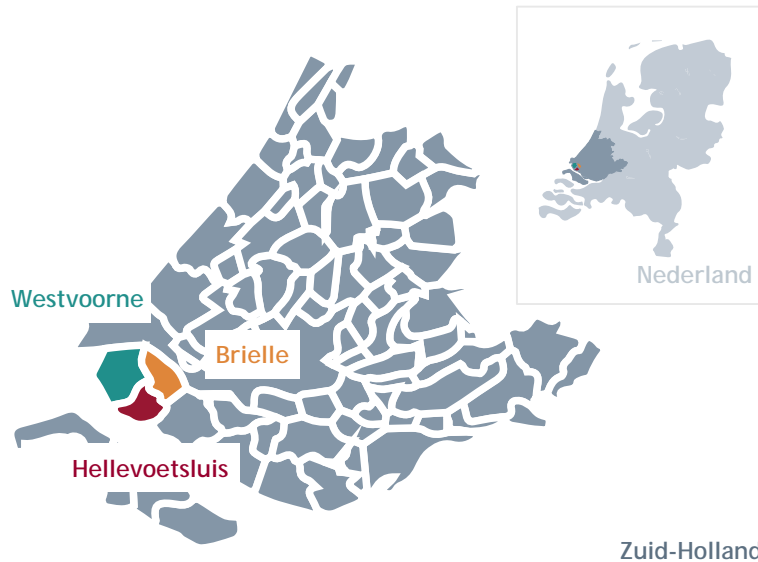
Onderzoeksaanpak



# 1.1 INTRODUCTIE OP DE VOORGENOMEN FUSIE

De gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne zijn voornemens vanaf 1 januari 2023 een nieuwe gemeente op Voorne te vormen.

## Ligging gemeente

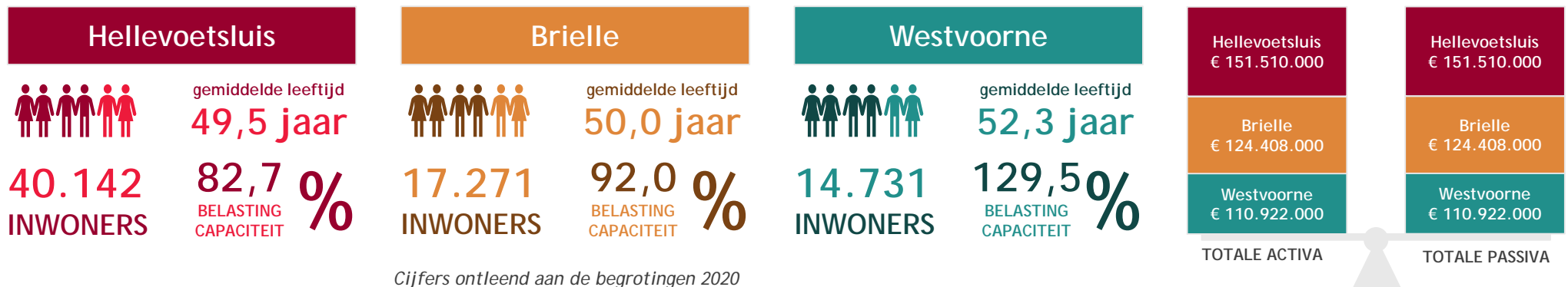


## Voorgenomen Fusie

- ▶ Op 15 april 2020 hebben de gemeenteraden van Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne het principebesluit genomen om met elkaar vanaf 1 januari 2023 een nieuwe gemeente te willen vormen.
- ▶ Op dit moment wordt er door gemeenten gewerkt aan het herindelingsontwerp. Dit is de eerst stap van het wettelijk proces van de gemeentelijke herindeling.
- ▶ Daarnaast hebben de gemeenteraden van Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne gevraagd een due diligence onderzoek uit te voeren. Dit diepgaande onderzoek naar de financiële en organisatorische situatie van de gemeenten krijgt vorm door middel van deze rapportage.

## Relevante zaken

- ▶ Dit onafhankelijke due diligence onderzoek is niet bedoeld als beslisdokument (go/no-go), maar dient als basis voor vertrouwen in het fusietraject tussen de verschillende organisaties. De doelstelling van het due diligence onderzoek is inzicht bieden in de kansen en risico's van de fusie voor alle stakeholders.
- ▶ Het due diligence onderzoek richt zich voornamelijk financiële en juridische kwesties.
- ▶ De uitkomsten van het onderzoek geeft antwoord op de specifieke onderzoeksvragen voor de drie gemeenten. Hierdoor ontstaat een transparant beeld van onzekerheden (zowel negatief als positief) die niet uit de bestaande financiële- en bestuurlijke rapportages blijken. Hierbij wordt duidelijk onderscheid gemaakt tussen hoofd- en bijzaken.

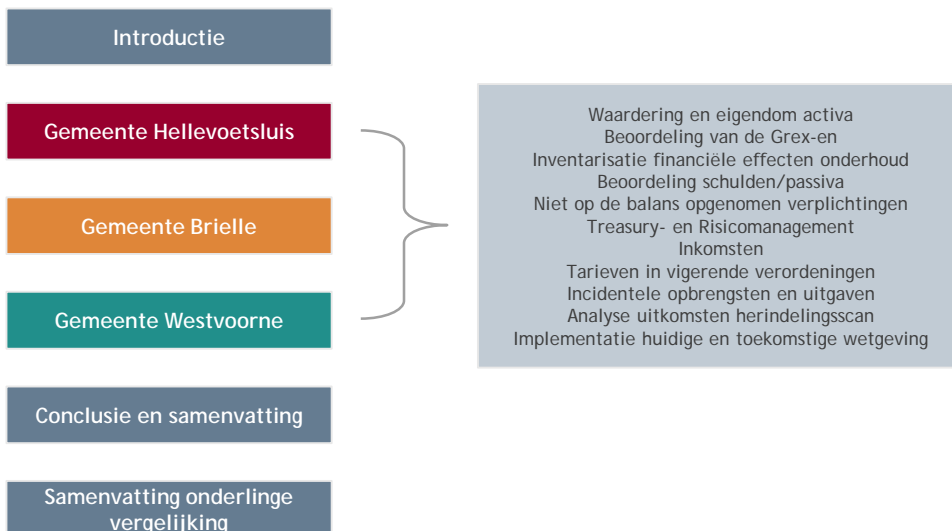


## 1.2 ONDERZOEKSAANPAK

Dit onderzoek is gekenmerkt door een gestructureerde aanpak, wat zich mede uit in een heldere rapportstructuur.



### Rapportstructuur



### Onderzoeks aanpak

- De werkwijze is onderverdeeld in drie stappen: analyseren, becommentariëren en rapporteren. Hierdoor is gecontroleerd en gestructureerd naar de informatie gekeken. Hierdoor is de controle over het due diligence traject gewaarborgd
- De primaire focus van het rapport is om vertrouwen aan de gemeenten onderling te bieden door een feitelijk overzicht te presenteren over de onderwerpen in de scope (verplichtingen, staat van onderhoud van activa, vastgoedposities, lopende en toekomstige juridische zaken, uitkomsten herindelingscan, etc.)
- De onderwerpen van het rapport worden per gemeente geanalyseerd en gerapporteerd. Uiteindelijk worden de overeenkomsten en verschillen tussen de gemeenten in kaart gebracht door de bevindingen per gemeente te vergelijken.
- Voorafgaand aan de analyse van de informatie hebben meerdere interview- en overlegmomenten plaatsgevonden. Door middels van interviews met de aangewezen finance vertegenwoordigers van de gemeenten zijn de aandachtspunten en verdere prioritering afgestemd. Vervolgens zijn per week telefonische sessies gehouden om verdere zaken te bespreken en is duidelijke communicatie tijdens het proces behouden.
- De informatievoorziening tijdens het traject heeft plaatsgevonden in een BDO ingerichte virtuele dataroom bedoeld voor deze due diligence. Is er gewerkt in een beveiligde omgeving voor teamleden, die niet toegankelijk is geweest voor mensen buiten het projectteam.
- De finale rapportage wordt als 'hard-copy' gedeeld, zodat de rapportage niet door onbevoegden ingezien wordt, totdat deze openbaar wordt. Ten behoeve van besluitvorming wordt aan de gemeenteraden een beknopt rapport gepresenteerd om de vertrouwelijkheid te waarborgen.

### Toepassing financiële kengetallen

- In dit onderzoek gebruiken wij de BBV kengetallen om de financiële situatie van de gemeenten te analyseren. Bij deze kengetallen horen (niet officiële, maar wel algemeen aanvaarde) signaleringswaarden die onder andere door de provincie worden toegepast.

Kengetal	Goed	Neutraal	Risicovol
Netto schuldquote	< 90%	90 - 130 %	> 130%
Solvabiliteit	> 50%	20 - 50%	< 20%
Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%





# HOOFDSTUK 2

## BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

2

Belangrijkste bevindingen

2.1

Globaal financieel beeld





## 2.1 GLOBAAL FINANCIËEL BEELD - GEMEENTE BRIELLE

De begroting van Brielle voldoet aan de normen van de provincie voor repressief toezicht. De begroting is afhankelijk van ondersteuning vanuit de ruime reservepositie. Op de lange termijn leidt deze werkwijze tot risico's. Door wijzigingen in het BBV en de fusie zal de inzet van reserves moeten worden afgebouwd. Brielle is hiermee begonnen.

### Eigen vermogen en schulden op orde, geen structureel sluitende exploitatie

Brielle heeft zoals zoveel gemeenten te maken met een niet sluitend exploitatie. Hieraan liggen stijgende lasten ten grondslag, maar ook de structurele inzet van reserves als dekkingsmiddel draagt er aan bij dat van een sluitende exploitatie geen sprake is. De exploitatie valt wel binnen de normen voor repressief provinciaal toezicht. Wel stelt de provincie zich steeds kritischer op ten aanzien van de inzet van reserves als structureel dekkingsmiddel. Het beleid voor de inzet van reserves als dekkingsmiddel vloeit voort uit de verkoop van het woningbedrijf in 2005. Destijds is besloten om de verkoopopbrengst voor een belangrijk deel in te zetten voor investeringen in voorzieningen binnen de gemeente. De opbrengst heeft ervoor gezorgd dat het eigen vermogen (de reserves) van de gemeente nog steeds hoog zijn en dat de schulden laag zijn. De verkoop van de Eneco-aandelen (€ 22 miljoen) heeft een vergelijkbare impuls gegeven aan de financiële positie.

### Inzet reserves voor de exploitatie brengt aandachtspunten met zich mee

De structurele inzet van reserves komt voort uit de ruime beschikbaarheid van eigen middelen. Per saldo wordt in de begroting 2020-2023 jaarlijks ongeveer € 6 miljoen per jaar aan de reserves onttrokken voor structurele doeleinden. Deze werkwijze brengt op de korte en lange termijn een aantal aandachtspunten met zich mee:

- Een deel van de kapitaallasten van de gemeentelijke voorzieningen wordt structureel gedekt uit bestemmingsreserves. Het gaat om circa € 6 miljoen per jaar, waarvan ongeveer € 3 miljoen betrekking heeft op rente. Het rentepercentage dat hierbij wordt gebruikt is 5%. Hoewel dit binnen de regels van het BBV kan, zien wij 2 risico's. In de eerste plaats de dekking van structurele lasten uit reserves. In de tweede plaats dat het percentage van 5% volgens het BBV neerwaarts moet worden bijgesteld als de gemiddelde rentelasten dalen van de huidige 6,4% naar onder 5%. Dan valt een deel van de dekking vanuit de reserves weg. Tegenover dit laatste risico staat wel dat een deel van de betreffende bestemmingsreserves vrijvalt voor andere doeleinden. Nu zijn deze reserves niet voor andere doeleinden beschikbaar zonder dat dit ten koste van de exploitatie gaat.
- De inzet van bovengenoemde reserves loopt door totdat de betreffende investeringen zijn afgeschreven. Dan stoppen de afschrijvingen en zijn de reserves leeg. Voor de lange termijn betekent dit dat voor (eventueel) noodzakelijke renovatie of vervanging nieuwe dekkingsmiddelen moeten worden gevonden.
- De dekking vanuit overige reserves (met name Beleg 10) wordt door de gemeente stapsgewijs afgebouwd. Deze afbouw maakt de komende jaren bezuinigingen en/of lastenverzwaringen noodzakelijk.
- De inzet van reserves ter dekking van uitgaven brengt met zich mee dat de gemeente opereert met een kasgeldtekort. Daardoor zal de gemeente, zonder ingrijpen, op termijn geldleningen moet afsluiten. De verkoopopbrengst van de Eneco aandelen (€ 22 miljoen zorgt ervoor dat dit (waarschijnlijk tot 2022) kan worden uitgesteld.

### Niet sluitende exploitatie leidt tot (nieuwe) ombuigingen

Brielle presenteert in de begroting 2020-2023 een overschot van € 0,9 miljoen in 2020, aflopend naar € 0,3 miljoen in 2023. Volgens de provincie is alleen de jaarschijf 2020 structureel sluitend. De provincie heeft de saldi in het kader van het financieel toezicht namelijk neerwaarts bijgesteld, omdat zij de inzet van reserves voor het onderhoud van wegen en openbaar groen (samen € 0,8 miljoen per jaar) niet als structureel dekkingsmiddel ziet. In de Kadernota 2021-2024 kondigt Brielle aan deze reserves om te zetten naar voorzieningen. In de begroting 2020-2023 zijn ombuigingen verwerkt tot een bedrag van circa € 1,4 miljoen:

- Bezuinigingen € 0,6 mln.
- OZB stijging € 0,6 mln.
- Leges en toeristenbelasting € 0,2 mln.

De gemeente loopt over de geraamde bezuinigingen en extra inkomsten leges en toeristenbelasting het risico dat deze slechts deels kunnen worden gerealiseerd.

Daarnaast moet € 2,5 miljoen bespaard worden om de begroting structureel in evenwicht te brengen en het jaarlijkse kasgeldtekort op te lossen. Onderdeel daarvan is het verkleinen van de afhankelijkheid van reserves. Belangrijk hierbij is de afbouw van de dekking vanuit de reserve Beleg 10. De provincie ziet deze dekking vanaf 2022 naar verwachting niet meer als structureel dekkingsmiddel. Dat betekent dat de jaarlijkse onttrekking (in 2020 € 0,8 mln.) moet worden afgebouwd. Vanaf 2021 daalt de onttrekking naar € 625.000 per jaar (in 2018 bedroeg de structurele onttrekking nog 1,2 miljoen).

Eén van de maatregelen die de Gemeente voor 2021 treft is opnieuw het dekken van afschrijvingen uit een nieuw te vormen reserve. Deze is gevormd uit de opbrengsten van de verkoop van de Eneco aandelen. Hiermee wordt binnen de exploitatie binnen het meerjarenperspectief tussen € 0,8 en € 0,9 miljoen per jaar aan dekkingsmiddelen gegenereerd.

De begroting sluit volgens de Kadernota 2021-2024 na de maatregelen structureel vanaf 2022 (€ 0,3 mln. positief) en inclusief incidentele lasten vanaf 2024 (€ 80.000 positief). In deze cijfers is nog geen rekening gehouden met de verdere afbouw van de reserve Beleg 10. De begrotingssaldi moeten daartoe met € 0,7 mln. Neerwaarts worden bijgesteld. Ook is nog geen rekening gehouden met de effecten van de herverdeling van het gemeentefonds.





## 2.1 GLOBAAL FINANCIËEL BEELD - GEMEENTE HELLEVOETSLUIS

Hellevoetsluis heeft in 2020 en in 2021 maatregelen genomen om tot een structureel sluitende begroting te komen. Belangrijk aandachtspunt is de onzekerheid in het meerjarenperspectief van het gemeentefonds. De eigen vermogenspositie is ook na de Eneco verkoop kwetsbaar. Extra inzet van reserves zet solvabiliteit verder onder druk.

### **Eigen vermogenspositie is kwetsbaar, ondanks verkoop Eneco aandelen**

De gemeente Hellevoetsluis kent in de jaarrekening 2019 een fors negatief resultaat. Het directe gevolg is dat de algemene reserve ultimo 2019 bijna op nihil uit komt. De gemeente komt hiermee qua solvabiliteit in de risico zone. Na verkoop van de Eneco aandelen loopt de solvabiliteit op naar 21,6% met de kwalificatie "neutraal" tot gevolg. Dit is net boven de grenswaarde van 20%. Onder 20% is de kwalificatie "risicovol". De eigen vermogenspositie van Hellevoetsluis blijft dus ook na de verkoop van de Eneco aandelen relatief kwetsbaar.

### **Maatregelen genomen om de exploitatie structureel sluitend te krijgen**

Na overleg met de provincie in december 2019 heeft de gemeente maatregelen getroffen om de begroting structureel op orde te brengen. In eerste instantie met een pakket aan maatregelen van circa € 2,5 miljoen en aanpassingen in de begroting naar aanleiding van de verkoop van de Eneco aandelen. In het voorjaar van 2020 heeft de gemeente de begroting hier op aangepast. Hiermee waren de eerste en de laatste jaarschijf van de begroting structureel sluitend.

In de begroting 2021 heeft het college nieuwe aanpassingen in de begroting aangekondigd tot een bedrag van € 1,7 miljoen structureel, voor een belangrijk deel bestaand uit lastenverzwaringen. Daarnaast is in de begroting rekening gehouden met de september circulaire 2020. Dit resulteert voor de gemeente in een structurele verhoging van de algemene uitkering.

Het meerjarenperspectief is daarmee positief, oplopend tot € 2,7 miljoen in 2024. Hierin is nog geen rekening gehouden met de effecten van de herverdeling van het gemeentefonds. Ook is de toename van de algemene uitkering zoals geraamd in de meerjarenbegroting vanaf 2023 nog afhankelijk van (economische) omstandigheden.

### **Prudent beleid inzake reserves en financiering is een aandachtspunt**

De boekwinst op de verkoop van de Eneco aandelen bedraagt circa € 36,4 mln. Met deze inkomst is voorkomen dat extra externe financiering moest worden aangetrokken. Dit was in de begroting voorzien. Door de verkoop zijn interne financieringsmiddelen beschikbaar. Daarmee zijn reeds geraamde extra rentelasten van externe financiering tot een bedrag van € 0,9 miljoen per jaar voorkomen. Dit is in het dekkingsplan van de begroting 2020 verwerkt. Dit gaat wel uit van een prudent beleid met betrekking tot de inzet van de reserves en de financieringsstromen. Besteding van de reserves leidt mogelijk tot meer externe financieringsbehoefte dan nu voorzien en daarmee nieuwe rentelasten. Maar vooral heeft de inzet van reserves een nadelig effect op de relatief kwetsbare solvabiliteit.





## 2.1 GLOBAAL FINANCIËEL BEELD - GEMEENTE WESTVOORNE

Het woonbedrijf is een bijzonderheid van de gemeente Westvoorne. De gemeentelijke exploitatie heeft via jaarlijkse bijdragen een zekere afhankelijkheid van het woonbedrijf. Dat is een belangrijk aandachtspunt voor de gemeente en de fusie. Het eigen vermogen stijgt door de Eneco verkoop, ruim 30% van het eigen vermogen is echter beklemd.

### Woningbedrijf is een bijzonderheid

In Nederland heeft nog hooguit een handvol gemeenten de beschikking over een woonbedrijf. Dat maakt de situatie in Westvoorne bijzonder. Het woonbedrijf levert jaarlijks positieve financiële resultaten en kan daarom jaarlijks een bijdrage leveren aan de exploitatie van de gemeente. Het woonbedrijf maakt integraal deel uit van de gemeentelijke begroting, maar heeft daarbinnen wel een aparte positie in de vorm van een eigen begroting.

In de fusie neemt het woonbedrijf een bijzondere plaats in, omdat de twee andere gemeenten geen woonbedrijf hebben. Wij beschouwen in dit licht het woonbedrijf dan ook als een bijzonder onderdeel en bijzondere inkomstenbron van Westvoorne. Dit ook tegen de achtergrond dat de doelstelling van het woonbedrijf is om te voorzien in huisvesting voor de doelgroep en niet om te fungeren als dekkingsbron voor de gemeentelijke exploitatie. Dat dit laatste wel gebeurt is te verklaren in termen van het in stand houden van het voorzieningenniveau en het beperken van de woonlasten. Wij willen vooral benadrukken dat het hier gaat om bijzondere inkomsten die op termijn mogelijk kunnen afnemen. Bijvoorbeeld door de verduurzamingsopgave van het woonbedrijf. Deze opgave is binnen het woonbedrijf nog niet afgedekt. In de conceptbegroting 2021-2024 is nu wel een eerste tranche aan investeringen geraamd.

### Verkoop van Eneco aandelen geeft ruimte binnen het eigen vermogen

Het eigen vermogen (voor verkoop Eneco aandelen) van de gemeente Westvoorne was exclusief woonbedrijf kwetsbaar, met een dalende en lage solvabiliteit. De verkoop van de aandelen Eneco heeft een positief effect op het eigen vermogen waarbij de solvabiliteitsratio nu als 'neutraal' kan worden aangemerkt.

Vanuit de Eneco baten is een reserve gevormd. Uit die reserve wordt jaarlijks een bedrag onttrokken waarmee het deel van de rente boven de actuele markttrente van de lopende geldleningen worden gedekt totdat deze zijn afgelost. Dat brengt de rentelasten in lijn met de markrente. Deze werkwijze is een alternatief voor het herstructureren van de lopende geldleningen.

Aandachtspunt is dat de gemeente nu weliswaar hogere reserves heeft, maar dat dit deel van de reserves beklemd is (ca. € 11 miljoen van in totaal € 35 miljoen). Dat wil zeggen dat deze reserve niet op een andere manier kan worden ingezet, omdat deze reserve inkomsten voor de exploitatie genereert. Na 17 jaar is deze reserve van € 11 miljoen leeg.

### Exploitatie 2020-2023 structureel sluitend met besparingen, inkomstenverhogingen en hogere bijdrage uit woonbedrijf.

De begroting 2020-2023 is op de laatste jaarschijf na structureel sluitend. Om dit mogelijk te maken is een maatregelenpakket opgenomen in de begroting, bestaande uit lastenverzwaringen en bezuinigingen tot een bedrag van structureel ongeveer € 2,1 miljoen. Als onderdeel van de maatregelen is vanaf 2023 de bijdrage vanuit het woonbedrijf structureel verhoogd met € 0,4 miljoen. De totale bijdrage vanuit het woonbedrijf fluctueert in de periode 2020-2023. Dat hangt samen met de afloop van afspraken over de geldstroom van het woonbedrijf naar de (reguliere) exploitatie. In het jaar 2023 resteert een bijdrage van € 1 miljoen. Hiervan betreft € 0,4 miljoen dekking van de gemeentelijke overhead. De gemeente heeft de ambitie om de bijdrage vanuit het woonbedrijf de komende jaren af te bouwen.

### Verkoopopbrengst Eneco geeft ruimte in de exploitatie 2021 - 2024 (conceptbegroting), hogere bijdrage uit woonbedrijf niet teruggedraaid.

Door de verkoop van de Eneco aandelen is de gemeente in staat de rentelasten binnen de begroting de komende 4 jaren met ongeveer € 1 miljoen per jaar te beperken. Samen met een geplande OZB-stijging vanaf 2023 wordt hiermee de conceptbegroting structureel sluitend gemaakt. In de conceptbegroting zijn geen nieuwe bezuinigingen opgenomen. Wel is in de conceptbegroting 2021 te lezen dat nog nadere informatie met de raad zal worden gedeeld over de status van de bezuinigingen uit 2020. Daar kan een potentieel risico uit voortvloeien. In de conceptbegroting zit nog steeds de verhoging van de bijdrage uit het woonbedrijf, waar de gemeente had gehoopt dat dit niet meer nodig zou zijn.





# HOOFDSTUK 3

## GEÏNTEGREERDE BALANS

3

Geïntegreerde balans

3.1

Cijfermatige integratie balans





## 3.1 CIJFERMATIGE INTEGRATIE BALANS

Geïntegreerde balans op basis van jaarrekening 2019 (stand 31 december 2019) | fusiegemeente op Voorne - Project Villata

	Brielle	Hellevoetsluis	Westvoorne	Fusiegemeente op Voorne ex. WOB	Woonbedrijf Westvoorne	Fusiegemeente op Voorne incl. WOB
<i>Immateriële vaste activa</i>	€ 458.701	€ 6.090.000	€ 43.000	€ 6.591.701	€ 0	€ 6.591.701
<i>Materiële vaste activa</i>	€ 103.782.256	€ 102.145.000	€ 46.236.000	€ 252.163.256	€ 46.330.000	€ 298.493.256
<i>Financiële vaste activa</i>	€ 78.117	€ 2.898.000	€ 1.634.000	€ 4.610.117	€ 0	€ 4.610.117
<b>Vaste activa</b>	<b>€ 104.319.074</b>	<b>€ 111.133.000</b>	<b>€ 47.913.000</b>	<b>€ 263.365.074</b>	<b>€ 46.330.000</b>	<b>€ 309.695.074</b>
<i>Vorraden</i>	€ 8.326.640	€ 16.647.000	€ -578.326	€ 24.395.314	€ 18.326	€ 24.413.640
<i>Debiteuren</i>	€ 5.067.320	€ 8.188.000	€ 2.906.000	€ 16.161.320	€ 0	€ 16.161.320
<b>Handelwerkkapitaal</b>	<b>€ 13.393.960</b>	<b>€ 24.835.000</b>	<b>€ 2.327.674</b>	<b>€ 40.556.634</b>	<b>€ 18.326</b>	<b>€ 40.574.960</b>
<i>Overige vlottende activa</i>	€ 6.662.975	€ 21.931.000	€ 9.628.122	€ 38.222.097	€ 163.878	€ 38.385.975
<i>Overige vlottende passiva</i>	€ -4.991.198	€ -18.322.000	€ -5.495.933	€ -28.809.131	€ -149.067	€ -28.958.198
<b>Overig werkkapitaal</b>	<b>€ 1.671.777</b>	<b>€ 3.609.000</b>	<b>€ 4.132.189</b>	<b>€ 9.412.966</b>	<b>€ 14.811</b>	<b>€ 9.427.777</b>
<b>Netto werkkapitaal</b>	<b>€ 15.065.737</b>	<b>€ 28.444.000</b>	<b>€ 6.459.863</b>	<b>€ 49.969.600</b>	<b>€ 33.137</b>	<b>€ 50.002.737</b>
<b>Geïnvesteerd vermogen</b>	<b>€ 119.384.811</b>	<b>€ 139.577.000</b>	<b>€ 54.372.863</b>	<b>€ 313.334.674</b>	<b>€ 46.363.137</b>	<b>€ 359.697.811</b>
<i>Eigen vermogen</i>	€ -109.853.570	€ -4.400.000	€ -16.340.508	€ -130.594.078	€ -10.426.492	€ -141.020.570
<i>Voorzieningen</i>	€ -5.512.956	€ -12.703.000	€ -4.735.237	€ -22.951.193	€ -27.763	€ -22.978.956
<i>Leningen</i>	€ -2.624.133	€ -121.811.000	€ -33.662.850	€ -158.097.983	€ -35.973.150	€ -194.071.133
<i>Kas &amp; Bank</i>	€ -1.394.155	€ -663.000	€ 366.202	€ -1.690.953	€ 63.798	€ -1.627.155
<b>Netto schuld</b>	<b>€ -4.018.288</b>	<b>€ -122.474.000</b>	<b>€ -33.296.648</b>	<b>€ -159.788.936</b>	<b>€ -35.909.352</b>	<b>€ -195.698.288</b>
<b>Gefinancierd vermogen</b>	<b>€ -119.384.814</b>	<b>€ -139.577.000</b>	<b>€ -54.372.393</b>	<b>€ -313.334.207</b>	<b>€ -46.363.607</b>	<b>€ -359.697.814</b>

Financiële kengetallen op basis van begroting 2020 (stand 31 december 2019) | fusiegemeente op Voorne - Project Villata

	Brielle	Hellevoetsluis	Westvoorne	Fusiegemeente op Voorne ex. WOB	Woonbedrijf Westvoorne	Fusiegemeente op Voorne incl. WOB
<i>Netto schuldquote</i>	9%	82%	165%			83%
<i>Netto schuldquote (gecorrigeerd)</i>	6%	87%	161%			84%
<i>Solvabiliteitsratio</i>	83%	10%	22%			38%
<i>Structurele exploitatieruimte</i>	2%	0%	2%			2%
<i>Grondexploitatie</i>	10%	10%	4%			9%
<i>Belastingcapaciteit</i>	92%	83%	129%			101%



## 3.1 CIJFERMATIGE INTEGRATIE BALANS

### Algemeen

De cijfers op de voorgaande pagina geven het totaalbeeld weer van de aan ons verstrekte jaarrekening 2019. Deze cijfers zijn nog exclusief de Eneco verkoop. De cijfers daarvan verschillen op onderdelen. De balanscijfers staan dus niet stil. Wij gaan hieronder in op de belangrijkste aandachtspunten voor de fusiegemeente, welke ondanks de bewegende cijfers naar verwachting de rode draad gaan zijn bij de fusie.

#### De geïntegreerde balans bevat bekleemde reserves

Alle drie gemeenten kennen bekleemde reserves. Dit zijn reserves waarover niet (geheel of gedeeltelijk) vrij kan worden beschikt, omdat deze reserves worden gebruikt om structurele dekkingsmiddelen voor de gemeentelijke begroting te genereren zodat bij gewijzigde inzet vervangende dekkingsmiddelen moeten worden aangewezen. Het totaal aan bekleemde reserves bedraagt ruim € 50 miljoen (Hellevoetsluis € 1 miljoen en het overige deel betreft Brielle).

#### Verkoop van Eneco aandelen zorgt voor een (incidentele) verbetering van de solvabiliteit van de gemeenten

De solvabiliteitspercentages op de vorige pagina zijn ontleend aan de cijfers in de begroting 2020. De verkoop van Eneco aandelen zit hier nog niet bij in. In onze analyse naar de solvabiliteit is deze verkoop wél meegenomen. In alle gevallen zorgt de verkoop van de Eneco aandelen voor een impuls van het eigen vermogen en daarmee ook de solvabiliteitsratio van de gemeenten. Belangrijk hierbij op te merken is dat de verkoop leidt tot een incidentele verbetering van het eigen vermogen en dat de solvabiliteit in structurele zin bij de fusiegemeente op langere termijn meer in lijn ligt met de op de vorige pagina gepresenteerde percentages. Hieronder volgt het effect van de verkoop van de Eneco aandelen op de solvabiliteit van de gemeenten:

- Gemeente Brielle: van 83,1% naar 85,7%
- Gemeente Hellevoetsluis: van 9,4% naar 25,3%
- Gemeente Westvoorne: van 22,5% naar 42,0%

Na de verkoop hebben zowel Brielle als Westvoorne bestemmingsreserves gevormd ter dekking van afschrijvingen (Brielle) en rentelasten (Westvoorne). Hiermee zijn nieuwe bekleemde reserves ontstaan.

#### Woningbedrijf is een bijzonderheid

In Nederland heeft nog hooguit een handvol gemeenten de beschikking over een woonbedrijf. Dat maakt de situatie van de fusiegemeente bijzonder. Het woonbedrijf maakt integraal deel uit van de gemeentelijke begroting, maar heeft daarbinnen wel een aparte positie in de vorm van een eigen begroting. Er is derhalve ook een eigen balans.

#### Niet op de balans opgenomen verplichtingen - verbonden partijen

In algemene zin geldt voor verbonden partijen dat zij in het leven zijn geroepen omdat de collectiviteit van de deelnemers kan leiden tot schaalvoordelen: meer kwaliteit, minder (meer)kosten en minder kwetsbaarheid. Daar staat tegenover dat een verbonden partijen een aantal (financiële) risico's met zich meebrengt.

#### Aandachtspunten bij fusie

In de afzonderlijke rapporten van de gemeenten worden de reguliere risico's voor verbonden partijen beschreven. Dit betreft risico's op budgetoverschrijdingen, onzekerheden ten aanzien van de financiering van nieuwe ontwikkelingen en de gevolgen die een verbonden partij ondervindt van uittreedende deelnemers. Alle drie gemeenten houden in meer of minder expliciete mate rekening met deze risico's binnen het weerstandsvermogen. Westvoorne doet dat alleen ten aanzien van open einde regelingen (waaronder jeugdhulp), Hellevoetsluis neemt verbonden partijen in algemene zin mee in het weerstandsvermogen en Brielle neemt zowel verbonden partijen als overschrijdingen bij de jeugdhulp mee. Bij fusie is het aandachtspunt de harmonisatie van het beleid rondom verbonden partijen en de vertaling daarvan naar de risicoparagraaf.

Omdat de drie gemeenten vrijwel in vrijwel dezelfde verbonden partijen participeren hoeven de verbonden partijen geen groot risicogebied te zijn. De fusiegemeente zal naar verwachting van rechtswege de plaats van de voormalige gemeenten in kunnen nemen. Als de nieuwe gemeente besluit een aantal taken die nu bij verbonden partijen liggen zelf uit te gaan voeren, dan ontstaan naar verwachting verplichtingen zoals hiernaast toegelicht. Specifiek punt in dit opzicht is dat alleen Brielle de Participatiewet bij Nissewaard heeft ondergebracht. Wij adviseren nader onderzoek naar de gewenste situatie voor de toekomst. En hierbij rekening te houden met artikel 9 van de betreffende gemeenschappelijke regeling. Deze bevat bepalingen over onder andere uittreding, wijziging en opheffing, waaronder de opzegtermijn en de financiële gevolgen daarvan.

Aandachtspunten bij fusie zijn er echter ook op een ander gebied. De fusie kan leiden tot andere zeggenschapsverhoudingen binnen verbonden partijen. Dat kan de samenwerking tussen gemeenten in positieve of negatieve zin beïnvloeden. Dit geldt door de kleinere schaal specifiek voor de regelingen waarin door de drie gemeenten met alleen Nissewaard wordt samengewerkt.

In de bijlage is een totaaloverzicht van alle verbonden partijen van de drie gemeenten opgenomen.



# HOOFDSTUK 4

## GEÏNTEGREERDE EXPLOITATIE

4

Geharmoniseerde exploitatie

4.1

Cijfermatige integratie exploitatie







## 4.1 CIJFERMATIGE INTEGRATIE EXPLOITATIE

Geharmoniseerde exploitatie op basis van begroting 2020 | fusiegemeente op Voorne - Project Villata

	Brielle Saldo 2020	Hellevoetsluis Saldo 2020	Westvoorne Saldo 2020	Fusiegemeente Saldo 2020	Fusiegemeente Saldo 2021	Fusiegemeente Saldo 2022	Fusiegemeente Saldo 2023
0. Bestuur en Ondersteuning	€ -22.032.976	€ -37.148.679	€ -11.727.000	€ -70.908.665	€ -73.776.239	€ -74.234.504	€ -76.095.055
1. Veiligheid	€ 1.485.201	€ 2.476.101	€ 1.713.000	€ 5.674.302	€ 5.720.995	€ 5.710.112	€ 5.701.400
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	€ 3.285.782	€ 6.225.528	€ 1.709.000	€ 11.220.310	€ 11.140.972	€ 11.631.641	€ 11.619.008
3. Economie	€ -159.809	€ 499.233	€ -423.000	€ -83.576	€ 320.958	€ 184.445	€ 183.646
4. Onderwijs	€ 3.469.927	€ 4.288.685	€ 895.000	€ 8.653.612	€ 9.722.922	€ 10.770.254	€ 10.669.619
5. Sport, cultuur en recreatie	€ 7.638.824	€ 6.246.864	€ 3.741.000	€ 17.626.688	€ 16.591.432	€ 16.498.509	€ 16.384.128
6. Sociaal domein	€ 9.362.173	€ 16.622.435	€ 6.924.000	€ 32.908.608	€ 36.640.615	€ 36.435.753	€ 36.422.799
7. Volksgezondheid en milieu	€ 1.556.073	€ 369.109	€ 261.000	€ 2.186.182	€ 2.187.391	€ 2.488.839	€ 2.504.414
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	€ 536.993	€ -542.519	€ -2.309.000	€ -2.314.526	€ 7.904	€ -830.771	€ -632.771
<b>Totaal resultaat voor bestemming</b>	<b>€ 5.142.188</b>	<b>€ -963.244</b>	<b>€ 784.000</b>	<b>€ 4.962.944</b>	<b>€ 8.556.950</b>	<b>€ 8.654.278</b>	<b>€ 6.757.188</b>
Correcties op basis van begroting voorjaar 2020 Hellevoetsluis		€ 3.735.626		€ 3.735.626			
<b>Totaal resultaat voor bestemming inclusief correcties</b>	<b>€ 5.142.188</b>	<b>€ 2.772.382</b>	<b>€ 784.000</b>	<b>€ 8.698.570</b>	<b>€ 8.556.950</b>	<b>€ 8.654.278</b>	<b>€ 6.757.188</b>
Bestemmingsresultaat	€ -5.142.188	€ -2.772.382	€ -1.490.000	€ -9.404.570	€ -8.972.569	€ -8.171.698	€ -5.924.506
<b>Totaal resultaat na bestemming</b>	<b>€ 0</b>	<b>€ 0</b>	<b>€ -706.000</b>	<b>€ -706.000</b>	<b>€ -415.619</b>	<b>€ 482.580</b>	<b>€ 832.682</b>

### Algemeen

#### Begrotingscijfers zijn in beweging

De bovenstaande cijfers geven het totaalbeeld weer van de aan ons verstrekte begrotingen 2020-2023. Inmiddels zijn de concept-begrotingen 2021-2024 gereed. De cijfers daarvan verschillen op onderdelen als gevolg van autonome ontwikkelingen en beleidskeuzes van de drie gemeenten. De cijfers staan dus niet stil. Wij gaan hieronder in op de belangrijkste aandachtspunten voor de fusiegemeente, welke ondanks de bewegende cijfers naar verwachting de rode draad gaan zijn bij de fusie.

In de bovenstaande cijfers is te zien dat Brielle en Hellevoetsluis de begroting afsluiten met een saldo van 0, terwijl Westvoorne jaarlijks een saldo op de begroting heeft. Positief en vanaf 2022 negatief. Dat heeft onder andere te maken met de verwerking van de reserves (resultaatbestemming). Voor alle drie gemeenten geldt dat ze te maken hebben met 1 of meer niet sluitende jaarschijven. De provincie heeft hierover gerapporteerd in het herindelingsverslag.

#### Begrotingscijfers bevatten onzekerheden

Voor alle gemeenten, dus ook de drie fusie gemeenten, geldt dat het meerjarenperspectief onzekerheden bevat, De uitkomsten van de herverdeling van het gemeentefonds (in december 2020 wordt meer duidelijkheid verwacht), de kostenontwikkeling in het sociaal domein en de structurele effecten van de Omgevingswet vormen de belangrijkste externe onzekerheden.

Interne onzekerheden hangen samen met de realisatie van de maatregelenpakket die in de begrotingen van de drie gemeenten zijn opgenomen om tot een sluitende begroting te komen. Het realiseren van geplande bezuinigingen en opbrengstenverhogingen is een onzekere factor.

#### Begrotingscijfers hangen samen met ambitie, takenpakket, voorzieningenniveau en financieel beleid

De begrotingen van de drie gemeenten bevatten verschillen die voortvloeien uit de sociale en fysieke structuur van de gemeente, de historie en politiek-bestuurlijke keuzes. Dat maakt dat de cijfers van de drie gemeenten niet zondermeer vergelijkbaar zijn. In het kader van het fusieproces is een analyse van de overeenkomsten en verschillen en het keuzeprocess dat daar bij hoort dan ook een belangrijk aandachtspunt. Daarbij wordt vaak onderscheid gemaakt tussen financieel-technische aspecten en beleidsinhoudelijke. De laatste komen veelal aan de orde na de fusiedatum, omdat er dan een nieuw gemeentebestuur is. Inzicht en keuzemogelijkheden kunnen dan al wel eerder worden voorbereid.



## 4.1 CIJFERMATIGE INTEGRATIE EXPLOITATIE

In de voorbereiding op de fusiegemeenten vragen wij, naast het samenbrengen van de cijfers, aandacht voor een aantal algemene onzekerheden in de huidige begrotingen en specifiek financieel beleid van de afzonderlijke gemeenten. Dit betreft met name dekking van structurele lasten uit reserves en de positie van het woonbedrijf van Westvoorne.

### Belangrijkste aandachtspunten voor de exploitatie van de fusiegemeente

#### Autonome aanpassing begroting door de fusie: € 0,2 miljoen structureel nadeel

De provincie schat in dat de herindelings een structureel negatief effect heeft van € 0,2 miljoen. Dit bestaat uit een nadelig effect in het gemeentefonds (€ 0,7 miljoen), een lagere BUIG-uitkering van € 0,4 miljoen en lagere bestuurskosten van € 0,9 miljoen.

#### Afbouw structurele dekking vanuit reserves: € 0,8 miljoen structureel nadeel

Alle drie gemeenten maken gebruik van reserves om structurele lasten binnen de exploitatie te dekken. Dit betreft met name kapitaallasten. Brielle heeft in de begroting 2020-2023 daarnaast een jaarlijkse bijdrage uit de reserve Beleg 10 van € 0,8 miljoen opgenomen. Deze bijdrage zien wij niet als structureel dekkingsmiddel en de provincie heeft dit ook al aangegeven. Brielle is de bijdrage wel aan het afbouwen, wat het nadeel voor de fusiegemeente gaat beperken. Tegenover die afbouw staan mogelijk wel lastenverzwaringen en/of bezuinigingen.

#### Effect verlaging interne rente op de exploitatie: € 0,6 miljoen structureel nadeel per procentpunt

Vooraf Brielle en beperkt Hellevoetsluis dekken vanuit de reserves kapitaallasten. Dat is toegestaan, maar heeft als neveneffect dat de betreffende reserves beklemd zijn en dat in de exploitatie op lange termijn (na de afschrijvingstermijn) geen dekking aanwezig is voor vervanging/renovatie van de betreffende voorzieningen. Brielle onttrekt in de huidige meerjarenraming jaarlijks circa € 6 miljoen aan middelen aan de reserves ter dekking van kapitaallasten. Daarvan is voor de fusie op kortere termijn de rentecomponent (circa € 3 miljoen per jaar) een aandachtspunt. Dit bedrag is gebaseerd op een interne rente van 5%. Bij de fusie daalt de interne rente van de nieuwe gemeente naar verwachting. Op grond van het BBV moet het percentage van 5% dan neerwaarts worden bijgesteld. Iedere procentpunt daling heeft een nadeel van € 0,6 miljoen voor de exploitatie tot gevolg.

Er ontstaat tegelijkertijd een positief effect, namelijk dat de beklemd bestemmingsreserves waaruit deze rentecomponent wordt gedekt deels vrijvallen. Er hoeft minder rente te worden onttrokken en dat deel van de reserve komt beschikbaar voor andere doeleinden.

#### Jaarlijkse bijdrage woonbedrijf aan de exploitatie is in 2023 nog € 1 miljoen

Aandachtspunt voor de fusiegemeente is de manier waarop het resultaat van het woonbedrijf in de exploitatie wordt verwerkt. Dat is uiteindelijk een beleidsmatige en financiële keuze van de nieuwe gemeente. Nu is een belangrijk deel van het resultaat van het woonbedrijf een algemeen dekkingsmiddel voor de exploitatie van Westvoorne, hoewel de gemeente de ambitie heeft dit af te bouwen. In de conceptbegroting 2021-2024 is dit nog niet gelukt.

Het aandachtspunt vloeit voort uit het bijzondere karakter van het woonbedrijf en de mate waarin het resultaat in de toekomst nodig is om de (verduurzamings)opgaven van het woonbedrijf te bekostigen.



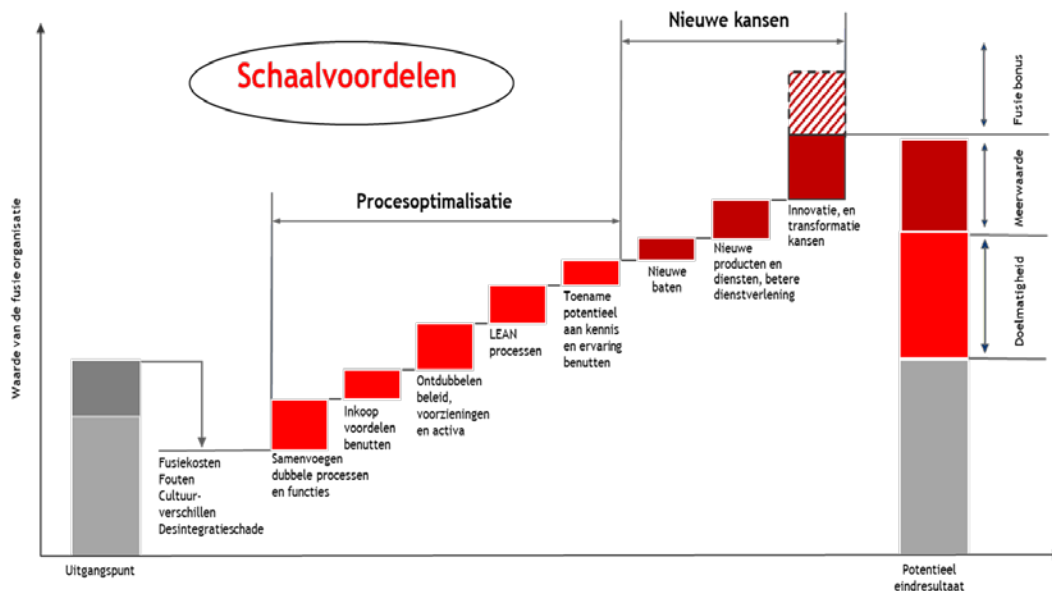
## 4.1 CIJFERMATIGE INTEGRATIE EXPLOITATIE

Bij de fusie doen zich potentiële schaalvoordelen voor. De financiële schaalvoordelen worden in de praktijk door fusiegemeenten niet vanzelfsprekend gerealiseerd. In de aanloop naar de fusie en ook na de fusie zijn actieve verkenning, sturing en monitoring van de mogelijke schaalvoordelen instrumenten om de meerwaarde van de fusie zoveel mogelijk te benutten.

### Algemeen

Schaalvoordelen zijn nu nog minder tastbaar en afhankelijk van keuzes. De provincie heeft de schaalvoor- en nadelen becijferd op € 0,2 miljoen structureel nadelig. Dit zijn de min of meer autonome effecten van de fusie die goed in te schatten zijn. Daarnaast is er nog een aantal mogelijke schaalvoordelen waarvan de effecten pas later zichtbaar worden en afhankelijk zijn van keuzes en mogelijk ook de mate van sturing op het financiële resultaat van de fusie. Naarmate de schaalvoordelen beter kunnen worden benut, heeft dat een positief effect op de exploitatie van de fusiegemeente.

Uit onderzoek van onder andere de RUG (2014: <https://www.rug.nl/news/2014/06/0627-gemeentelijke-herindeling>) blijkt namelijk dat herindeling niet per sé leidt tot financiële (schaal)voordelen. Wij adviseren dan ook de potentiële meerwaarde (financieel en beleidsmatig) van de herindeling vroegtijdig mee te nemen in de fusieplannen met het oog op het optimaal benutten van de schaalvoordelen. Hieronder zijn de potentiële voordelen schematisch weergegeven.



### Toelichting mogelijke schaalvoordelen

#### Kosten gaan voor de baten uit

De fusie brengt kosten met zich mee. Daarvoor wordt een herindelingsbijdrage van naar verwachting ca. € 13 miljoen ontvangen. Het risico is dat deze bijdrage onvoldoende is.

#### Samenvoegen dubbele processen en functies: PM

De provincie heeft hier op het gebied van bestuursondersteuning al invulling aan gegeven. Daarnaast kunnen er binnen de bedrijfsvoering, beleidsafdelingen en uitvoerende afdelingen overlappende of dubbele processen en functies zijn.

#### Inkoopvoordelen benutten: PM

De schaal sprong brengt mogelijk met zich mee dat er ruimte komt voor verbeteringen in het inkoopproces en dat scherper kan worden ingekocht.

#### Ontdubbelen beleid, voorzieningen en activa: PM

Door de fusie gaat beleidsharmonisatie plaatsvinden, zowel met betrekking tot de dienstverlening, de voorzieningen als de tarieven. Daarnaast kan gekeken worden naar nut en noodzaak van gelijksoortige voorzieningen en bezittingen binnen de fusiegemeente, bijvoorbeeld de drie gemeentehuizen. De schaalvoordelen hangen met name samen met keuzes die de fusiegemeente gaat maken.

#### Lean processen: PM

Nadat de organisatie is ingericht en harmonisatie van beleid heeft plaatsgevonden is er ruimte om het potentieel te verkennen dat voortvloeit uit n slimmere werkprocessen.

#### Benutten van de toegenomen kennis en ervaring: PM

Door de toegenomen schaal grootte is de fusiegemeente beter in staat kennis en ervaring te bundelen en mogelijk bereid daarin te investeren. De reden om te investeren kan zijn dat verwacht wordt dat dit gaat leiden tot nieuwe optimalisatieslagen en besparingen.

#### Nieuwe kansen benutten: PM

Naast de hiervoor genoemde kansen op procesoptimalisatie, brengt de fusie mogelijk ook nieuwe kansen met zich mee. Te denken valt aan meer ruimte voor innovatie en transformatie van dienstverlening. Het risico is dat de nieuwe kansen meer gaan kosten dan dat ze opleveren. Dit is een belangrijke reden waarom fusiegemeenten niet per sé financieel beter af zijn.



# HOOFDSTUK 5

## RISICO'S EN TREASURY

5	Risico's & Treasury
5.1	Risicomanagement
5.2	Treasury





## 5.1 RISICOMANAGEMENT

De uitgangspositie van de gemeenten verschilt, maar is in totaliteit ruim voldoende om risico's te kunnen opvangen

### Kengetallen

Genorm. vereist weerstandsverm. * €000	Brielle 2020	Hellevoetsluis 2020	Westvoorne 2020	Totaal 2020
10% lasten gewone dienst	5.272	11.547	5.187	22.005
10% algemene uitkering	2.114	5.586	1.640	9.339
Risico grexen	1.250	2.300	202	3.752
1% balanstotaal	1.204	1.515	631	3.350
<b>Totaal risicopositie (bruto)</b>	<b>9.840</b>	<b>20.947</b>	<b>7.660</b>	<b>38.447</b>
Weging risicopositie 60%	5.904	12.568	4.596	23.068
Aanvullend risico grexen		5.600		5.600
<b>Totaal gewenst minimumpositie</b>	<b>5.904</b>	<b>18.168</b>	<b>4.596</b>	<b>28.668</b>
Positie ABR (exclusief Eneco)	21.743	10.182	4.334	36.259
<b>Ratio weerstandsvermogen</b>	<b>3,7</b>	<b>0,6</b>	<b>0,9</b>	<b>1,3</b>
Boekwinst Eneco	21.600	36.468	21.200	79.268
Bijzondere resultaten en onttrekkingen		(18.207)		(18.207)
Eigen vermogen Woonbedrijf	-	-	10.371	10.371
Stille reserve Woonbedrijf**	-	-	16.700	16.700
<b>Gecorrigeerd ABR begroting 2020</b>	<b>43.343</b>	<b>28.443</b>	<b>52.605</b>	<b>124.391</b>
<b>Gecorrigeerd ratio weerstandsvermogen</b>	<b>7,3</b>	<b>1,6</b>	<b>11,4</b>	<b>4,3</b>

\* herrekening op basis van gehanteerde systematiek Hellevoetsluis

\*\* Beleidswaarde indicatief in verhuurde staat 62k Euro per woning

### Introductie/ relevante zaken

- ▶ Alleen Westvoorne beschikt over een actueel risicomanagementbeleid en een uitgebreide inventarisatie. De overige gemeente besteden overigens wel aandacht aan de belangrijkste thema's rond risicomanagement in relatie tot het aanwezige weerstandsvermogen.
- ▶ Om het beschikbare weerstandsvermogen van de gemeenten te kunnen vergelijken hebben we de door Hellevoetsluis gehanteerde berekensystematiek als benchmark gebruikt. De berekening van de gewenst minimumpositie komt voor Brielle en Westvoorne hoger uit dan de eigen opgestelde inventarisatie en het berekende risicoprofiel en kan hiermee als zeer conservatief worden gezien;
- ▶ De risicoprofielen van de gemeenten Brielle en Westvoorne zijn opgebouwd uit de risicoprofielen van de verschillende sectoren waarbij de grondexploitaties en het sociaal domein bijzondere aandacht hebben. Deze risicoprofielen zijn ten behoeve van de jaarrekening 2019 geactualiseerd.
- ▶ De (vrije) algemene reserves van de gemeenten geven een wisselend beeld en bestaan daarnaast bij Westvoorne voor een belangrijk deel uit het vermogen van het Woonbedrijf. Voor alle gemeenten geldt dat de ontvangen Enecogelden een aanzienlijke verbetering laat zien van de vermogenspositie.
- ▶ Wanneer we rekening houden met de toegezegde Enecogelden voor een totaalbedrag van € 79,3 miljoen, reeds bestemde onttrekkingen, het bestaande eigen vermogen van het Woonbedrijf en de stille reserve binnen het Woonbedrijf verbeteren de ratio's aanzienlijk. Overigens bevat de tabel nog niet de reservering van circa € 11 miljoen die gemeente Westvoorne inmiddels heeft gedaan (ter bestrijding van rentelasten boven de huidige marktrente) ten laste van de Enecogelden. Het gecorrigeerde ratio weerstandsvermogen daalt daarmee voor Westvoorne naar circa 9,0 en voor het totaal van de drie gemeenten naar circa 4,0. Dat heeft overigens geen invloed op onderstaande conclusie.
- ▶ Ook zonder de incidentele baten en de stille reserves uit het Woonbedrijf Westvoorne voldoen de gezamenlijke gemeenten aan de minimale ratio's op basis van een conservatief berekend risicoprofiel. Hiermee, en rekening houdend met de aanwezige stille reserves die eveneens voorzichtig zijn ingeschat, is sprake van een robuuste uitgangspositie in relatie tot de aanwezige risico's.



## 5.1 RISICOMANAGEMENT

De uitgangspositie van de gemeenten verschilt, maar is in totaliteit ruim voldoende om risico's te kunnen opvangen

### Kengetallen

Genorm. vereist weerstandsverm. *	Totaal gemeenten				
	€000	2020	2021	2022	2023
10% lasten gewone dienst	22.005	21.302	21.238	21.261	21.261
10% algemene uitkering	9.339	9.518	9.618	9.791	9.791
Risico grexen	3.752	2.502	2.502	2.502	2.502
1% balanstotaal	3.350	3.426	3.419	3.392	3.392
<b>Totaal risicopositie (bruto)</b>	<b>38.447</b>	<b>36.748</b>	<b>36.777</b>	<b>36.946</b>	<b>36.946</b>
Weging risicopositie 60%	23.068	22.049	22.066	22.167	22.167
Aanvullend risico grexen	5.600	5.600	5.600	5.600	5.600
<b>Totaal gewenst minimumpositie</b>	<b>28.668</b>	<b>27.649</b>	<b>27.666</b>	<b>27.767</b>	<b>27.767</b>
Positie ABR (exclusief Eneco)	36.259	32.466	28.253	29.235	29.235
<b>Ratio weerstandsvermogen</b>	<b>1,3</b>	<b>1,2</b>	<b>1,0</b>	<b>1,1</b>	<b>1,1</b>
Boekwinst Eneco	79.268	79.268	79.268	79.268	79.268
Bijzondere resultaten en onttrekkingen	(18.207)	(20.508)	(21.098)	(21.098)	(21.098)
Eigen vermogen Woonbedrijf	10.371	10.607	11.489	12.553	12.553
Stille reserve Woonbedrijf**	16.700	16.700	16.700	16.700	16.700
<b>Gecorrigeerd ABR begroting 2020</b>	<b>124.391</b>	<b>118.533</b>	<b>114.612</b>	<b>116.658</b>	<b>116.658</b>
<b>Gecorrigeerd ratio weerstandsvermogen</b>	<b>4,3</b>	<b>4,3</b>	<b>4,1</b>	<b>4,2</b>	<b>4,2</b>

\* herrekening op basis van gehanteerde systematiek Hellevoetsluis

\*\* Beleidswaarde indicatief in verhuurde staat 62k Euro per woning

### Belangrijkste observaties

- ▶ Mede door de ontvangen Enecogelden (€ 79,3,2 miljoen) ontstaat vanaf 2020 een positief beeld van het aanwezige weerstandsvermogen.
- ▶ Ten aanzien van de grondexploitaties zijn de het risico's binnen Westvoorne en Brielle zeer beperkt. Hellevoetsluis heeft haar risicoposities vanuit de grexen aanvullend meegenomen in de berekening van de minimale weerstandspositie.
- ▶ Het verschil tussen de geraamde beleidswaarde en de boekwaarde van het bezit van het Woonbedrijf geeft als uitkomst de zogenaamde (niet geoptimaliseerde) stille reserve. Op basis van de hiervoor uitgewerkte benaderingswijze geeft dit een waarde van € 63 miljoen minus € 46,3 miljoen, ofwel een bedrag van € 16,7 miljoen.
- ▶ Op basis van het recent geactualiseerde portefeuilleplan van de gemeente Westvoorne komt ook naar voren dat naast de stille reserve ook sprake is van een opgave in het kader van verduurzaming. In hoeverre deze opgave op termijn qua waarde en rendement woonlastenneutraal kan worden gerealiseerd is vooralsnog niet duidelijk.
- ▶ Door corona vallen er harde klappen op de arbeidsmarkt en zijn meer, en andere, mensen afhankelijk van inkomensondersteuning. Gevreesd wordt dat dit aantal verder stijgt nu tekenen van een economische recessie zichtbaar worden. Ook voor onderzochte gemeenten kan hierdoor de omvang van de uitkeringen toenemen zonder dat hier (voldoende) inkomsten tegenover staan, die nu niet voldoende zijn meegenomen in de inventarisatie als deze niet volledig gecompenseerd worden. In hoeverre het opgenomen risico voor de algemene uitkering en de lasten van de algemene dienst dit volledig de risico's vanuit het sociaal domein en gemeenschappelijke regelingen is hierbij moeilijk in te schatten.
- ▶ De algemene uitkering (vaste component) zal naar verwachting iets gaan dalen door de samenvoeging van de gemeenten. Daarnaast leidt de herijking van het gemeentefonds tot een lagere bijdrage voor kleinere gemeenten.



## 5.2 TREASURY

### Schuldpositie verschilt maar sluit logisch aan bij de kenmerken van de gemeenten en de vastgoedportefeuille

#### Kengetallen

<i>Balans gecombineerd - Project Villata</i>				
	<i>Brielle</i>	<i>Hellevoetsluis</i>	<i>Westvoorne</i>	<i>Gecombineerd</i>
€000	dec 19	dec 19	dec 19	dec 19
Uiteenzetting in 's Rijks schatkist (< 1 jaar)	4.416	2.514	5.410	12.340
	-	-	-	-
<i>Leningen</i>	(2.624)	(121.811)	(33.663)	(158.098)
RC-verhoudingen met niet financiële instellingen	-	667	97	764
Leningen	-	(127.997)	-	(127.997)
Onderhandse leningen	(4.660)	-	(36.438)	(41.098)
Waarborgsommen	(16)	(28)	(24)	(68)
Langlopende leningen u/g	252	5.547	2.702	8.501
Langlopende leningen u/g aan verbonden partijen	1.800	-	-	1.800
	-	-	-	-
<i>Kas &amp; Bank</i>	(1.394)	(663)	366	(1.691)

<i>Balans gecombineerd - Project Villata</i>				
	<i>Brielle</i>	<i>Hellevoetsluis</i>	<i>Westvoorne</i>	<i>Gecombineerd</i>
€000	dec 19	dec 19	dec 19	dec 19
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	6.090	-	6.090
	-	-	-	-
<i>Materiële vaste activa</i>	103.782	102.145	46.236	252.163
Investering met een economisch nut	96.124	76.265	43.604	215.993
Investeringen met een maatschappelijk nut	7.658	25.880	2.632	36.170
	-	-	-	-
Deelnemingen	78	2.898	1.634	4.610
Onderhanden werk	8.327	15.685	(579)	23.433

#### Introductie

- ▶ Door de verkoop van het gemeentelijk Woonbedrijf in 2005 voor een bedrag van circa € 130 miljoen is de financiële structuur van de gemeente Brielle gewijzigd en dat is tot op heden het geval en zichtbaar in een lage schuldpositie.
- ▶ Voor Westvoorne geldt dat € 46,3 miljoen van de leningen is bestemd voor de financiering van het Woonbedrijf welke in de jaarrekening is opgenomen op basis van historische kostprijs zonder rekening te houden met de aanwezige stille reserve van minimaal € 16,7 miljoen. De positie van het Woonbedrijf is in deze vergelijking buiten beschouwing gelaten.
- ▶ De omvang dan de huidige (langlopende) lening portefeuille bedraagt 158,1 miljoen wat de komende jaren geleidelijk conform de onderliggende contracten en de inzet van de ontvangen Enecogelden zal afnemen;
- ▶ De gemeente Brielle heeft in verhouding tot de andere gemeenten relatief veel heeft geïnvesteerd in vastgoed met economisch nut;
- ▶ De uitzetting van schatkistpapier bedraagt ultimo 2019 € 12,3 miljoen. In algemene zin zal de komende jaren tijdelijk sprake zijn van oplopende overliquiditeit als gevolg van de ontvangen Enecogelden bij de drie gemeenten.

#### Relevante zaken

- ▶ Mede door de verkoopopbrengst van het Woningbedrijf bestaat de actuele lening portefeuille bij Brielle uit een beperkt aantal langlopende leningen van nog voor de verkoop. Zeker binnen de huidige realiteit betekenen dit hoge rentepercentages van gemiddeld 6,4%. Voor de overige gemeenten is dit percentage inmiddels gemiddeld circa 2,5% bedraagt.
- ▶ Binnen de regels van het BBV hanteert Brielle bij de toerekening van kapitaallasten aan de taakvelden een percentage van 5%, wat ten opzichte van de andere gemeenten hoog is. Binnen de samengevoegde gemeente zal deze rekenrente aanmerkelijk lager uitkomen.
- ▶ De actuele kapitaalmarktrente voor de resterende langlopende leningen binnen de gemeenten ligt op circa 0,5%. Dit betekent logischerwijs een dat de actuele marktwaarde van de huidige schuldpositie aanmerkelijk hoger is dan opgenomen is in de jaarrekening. Overigens is in de begroting van de gemeenten rekening gehouden met de werkelijke rente vanuit de portefeuille en is dit als zodanig geen risico.
- ▶ Omdat afkoop van bestaande leningen op basis van de actuele kapitaalmarktrente duur is worden de Enecogelden hier beperkt voor ingezet.



# BIJLAGEN

	<b>Bijlagen</b>
1	Belangrijkste observaties gemeenten Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne
2	Overzicht verbonden partijen
3	Beantwoording van de vragen vanuit de gemeenteraden







## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE BRIELLE

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
3.1	Waardering en eigendom activa	Van een aantal objecten is de WOZ waarde als "onbekend" gerapporteerd in het vastgoed-overzichtsbestand. Ook zijn er een aantal objecten waarbij de boekwaarde de WOZ overstijgt, maar dit risico wordt deels gemitigeerd door de objecten met een lage boekwaarde/WOZ verhouding. In de toelichting op de waarderingsgrondslagen zijn geen onvolkomenheden aangetroffen.
3.2	Beoordeling van de grex-en - kader	Aandachtspunten onderzoek: Focus op "significante schattingsonzekerheid" en voldoende aandacht voor het anticiperen op risico's m.b.t. actualisatie van begrote kosten/baten. Dit leidt tot een advies voor het (laten) doen van een risicoanalyse op de lopende grexen.
3.2	Beoordeling van de grex-en - totaal	Grondexploitaties vrij "modelmatig" ingerekend met relatief hoge rente (5%). In het verleden zijn begrotingswijzigingen relatief vaak noodzakelijk geweest. Niet uit te sluiten is dat ook in de toekomstige ramingen wederom kosten hoger uit kunnen vallen, waar tegenover staat dat opbrengsten in een vrij vroeg stadium zijn geraamd en hoger uit kunnen vallen. Grexen lopen verder relatief kort met 4 jaren.
3.2	Beoordeling van de grex-en - algemene gronden	Grondexploitaties "Ruimtelijke Ordening" ingerekend met 0,9% rente en lager, geeft een risico op hogere rentelasten. Exploitatieresultaten veelal budgetneutraal ingerekend, dit geeft een risico bij teruglopende opbrengstverwachtingen, vertraging en sneller-dan-geraamde kostenstijgingen.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Er zijn in de administratie geen duidelijke recente onderhoudsindicaties aanwezig betreffende de gemeentelijke kapitaalgoederen. Dit is een risico voor het een mogelijke kosten efficiënte exploitatie van de kapitaalgoederen.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Er lijkt minder focus te zijn op het bewaken van een juiste uitvoering van de wijze van uitvoeren van lopende raamovereenkomsten. De wegen in de gemeente kennen een hoge mate van kwaliteit, over drie jaar komt er een omslagpunt.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	De riolering is in goede staat, uitgaande van een basis kwaliteitsniveau. Het groen is op orde en waar mogelijk worden planten die een kostbare 'exploitatie' kennen vervangen voor goedkopere alternatieven. De kades in de haven behoeven groot onderhoud en vormen een financieel risico. In de begroting is een deel van de benodigde middelen gereserveerd.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Per object is een MJOP beschikbaar, de vertaling van deze 51 MJOP's naar de begroting en jaarverslagen is moeilijk navolgbaar. MJOP gebouwen zijn aan vernieuwing toe. Overall beeld onderhoudsstatus gemeentelijke kapitaalgoederen in kwaliteit en kwantiteit voldoende.
4.1	Beoordeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van Brielle laat een daling zien maar de solvabiliteit blijft robuust



## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE BRIELLE

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
4.2	Beoordeling schulden / passiva	De Netto schuldquote van de gemeente is bijzonder gunstig. Door de opbrengsten uit de Eneco aandelen zal deze ratio lager uitvallen dan waarmee rekening is gehouden in de meerjarenbegroting 2020 - 2023
4.3	Niet op de balans opgenomen verplichtingen	De gemeente participeert in 13 verbonden partijen. De mogelijkheden tot sturing en beheersing zijn beperkt, omdat bevoegdheden zijn verdeeld. Financieel heeft dit betrekking op 10,6% van de begroting
4.3	Niet op de balans opgenomen verplichtingen	Naast generieke risico's van verbonden partijen brengt de fusie specifieke aandachtspunten mee voor de GR-en waarin de fusiegemeenten samenwerken met alleen Nissewaard.
4.4	Risicomanagement	Stevig financieel fundament door verkoop woningbedrijf
4.5	Treasury	Zeer beperkte schuldpositie
5.1	Inkomsten	De inkomsten (excl. reservemutaties) van de gemeente Brielle kennen een meerjarig structureel karakter, wel blijken de rijksbijdragen (o.a. gemeentefonds) gedurende het jaar hoger dan ingeschat.
5.2	Inventarisatie van tarieven in vigerende verordeningen	In verband met het aflopen van (bestemmings-)reserves dreigt een begrotingstekort te ontstaan. Ter voorkoming verhoogt de gemeente Brielle de tarieven voor leges en de toeristenbelasting.
5.3	Incidentele opbrengsten en uitgaven	Correcties door de provincie op jaarlijkse structurele onttrekkingen aan reserves (onderhoud wegen en openbaar groen) zorgen voor een verschuiving van structureel overschot naar een structureel tekort vanaf 2021.
6.1	Analyse herindelingscan	De financiële gevolgen van de fusie reiken mogelijk verder dan een effect van € 0,2 miljoen negatief. Dat hangt mede samen met keuzes van de fusiegemeente en de mate waarin mogelijke schaalvoordelen worden benut.
6.1	Analyse herindelingscan	De financiële positie van de drie gemeenten én de fusiegemeente krijgt een impuls door de opbrengst van de Eneco verkoop. De exploitatie is nog niet structureel op orde en bevat bezuinigingsmaatregelen die een risico kunnen vormen qua haalbaarheid en toekomstige meerkosten.



## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE BRIELLE

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
6.1	Analyse herindelingscan	Voor het bepalen van de uiteindelijke impact van de fusie op de woonlasten zijn de uitgangspunten nog niet scherp genoeg. De relatie tussen woonlasten en voorzieningenniveau speelt daarbij een rol. Zowel de (kosten van) de formatie als de kwaliteit van het personeel zijn aandachtspunten voor de toekomstige gemeente.
6.1	Analyse herindelingscan	De toewijzing van middelen aan de uitgavenclusters verschilt per gemeente substantieel. Ook zijn er belangrijke verschillen in de inzet van dekkingsmiddelen
7.1	Huidige en toekomstige wetgeving	De gemeente Brielle betaalt VPB. Geadviseerd wordt het (fiscale) effect op de fusiegemeente verder te onderzoeken. Structurele effecten Omgevingswet leiden mogelijk ook tot financiële risico's



## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE HELLEVOETSLUIS

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
3.1	Waardering en eigendom activa	Duidelijk overzicht eigendom en metrage, echter marktwaarde onbekend. Hier schuilt een risico t.o.v. WOZ benadering. Extra aandacht gewenst bij status erfpachtgronden en aflopende huurcontracten.
3.2	Beoordeling van de grex-en - kader	De focus bij de analyse voor Hellevoetsluis ligt op "significante schattingsonzekerheid" uit de begroting, almede aandacht voor het in kaart brengen van risico's. Hier schuilt met name een financieel risico in de projecten Kickersbloem en Boomgaard, alsmede in geringere mate voor Veerhaven, Molshoek, 't Groote Dok Oost, het 'MBV' en Sportlaan e.o.. Benodigde weerstandscapaciteit: € 7,9 mln. in 2020.
3.2	Beoordeling van de grex-en - boomgaard	Exploitatie ten behoeve van woondoeleinden. Risico op afwaardering na reeds gedane aanpassingen aan de begroting. Deel kosten lijkt te zijn verwerkt in de opbrengsten <sup>1</sup> . Deel grondverkoop voor waarde nihil wegens afwaardering naar agrarische waarde. Meeste opbrengsten geraamd in 2022, met risico dat dit opschuift gelet op de huidige status van de bouw (start 2021).
3.2	Beoordeling van de grex-en - hoofdwachtstraat	Betreft ontwikkeling voor woondoeleinden. Verkoop grond status: "nog te realiseren". Begroot op € 400-per m <sup>2</sup> , kent wegens reeds verkocht meergezinscomplex geen aanvullend risico. Positief plansaldo.
3.2	Beoordeling van de grex-en - kop oostdijk	Betreft het gebied op de hoek van de Kanaalweg Westzijde en de Oostdijk. Grex is uitgevoerd, met eindwaarde ca. € 270.000,- negatief. Rol gemeente was slechts faciliterend, zonder materiële risico's.
3.2	Beoordeling van de grex-en - mauritsplaats	Start exploitatie 1-9-2020 met verwachte grondverkoop in 2020. Betreft verkoop grondperceel ineens à € 250.000,- ter dekking kosten. Zorgonderneming Dagelijks Leven gaat hier een verpleeghuis bouwen voor ca. twintig bewoners.
3.2	Beoordeling van de grex-en - veerhaven	Betreft ontwikkeling haventerrein tot koop- en huurwoningen alsmede watersport-gerelateerde bedrijvigheid. Risico op aanpassing in opbrengstwaarde woningen 100-120 m <sup>2</sup> , alsmede risico op vertraging in overeenkomst met BOwonen.
3.2	Beoordeling van de grex-en - kickersbloem	Betreft uitgifte percelen t.b.v. bedrijventerrein, waarvan ca. 50% verkocht op rapportagedatum. Model wijkt af t.o.v. andere grexen in Hellevoetsluis: opgesteld door NEXT vastgoed, met lagere kostenstijgingspercentages, maar juist hogere opbrengststijging. Risico op niet behalen begrote (significante) baten uit grondverkoop in 2021 wegens uitblijven ingerekende opbrengstenstijging. Risico op daling reëel.
3.2	Beoordeling van de grex-en - grote dok oost	Betreft in 2 fase ingedeelde exploitatie woonwijk (Marinewerf, Heren aan de Haven). Risicoprofiel van € 225.000,- geprolongerd. Zeer negatief plansaldo na fase 1. Risico zit aan de kostenkant, opbrengsten haalbaar in huidige markt.



## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE HELLEVOETSLUIS

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
3.2	Beoordeling van de grex-en - MBV	Betreft ontwikkeling motorbrandstoffenverkoop punt. Daardoor korte exploitatie met weinig risico gelet op de aankoop á EUR 2,50 per m <sup>2</sup> + schadeloosstelling á € 400.000,-.
3.2	Beoordeling van de grex-en - molshoek	Betreft 3 <sup>e</sup> fase in woonwijkontwikkeling. Gerealiseerd positief plansaldo geeft weinig aanvullend risico.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Er zijn in de administratie geen duidelijke recente onderhoudsindicaties aanwezig betreffende de gemeentelijke kapitaalgoederen. Dit is een risico voor het een mogelijke kosten efficiënte exploitatie van de kapitaalgoederen. Daarnaast is er geen inzicht gegeven in de onderhoudsbegroting van het jaar 2019.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Op basis van de meerjarenbegroting is geen aansluiting te maken met de in de jaarrekening beschreven exploitatie van de gemeentelijke kapitaalgoederen. De wegen kennen na 2020 een toename van investeringen. Riolering is op orde naar het lijkt. Begrote middelen onderhoud groen komen steeds meer in evenwicht met de noodzakelijke vervangingsopgave.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Overall beeld onderhoudsstatus gemeentelijke kapitaalgoederen in kwaliteit en kwantiteit voldoende. Uitzonderingen zijn waarneembaar bij civiele kunstwerken. Daarnaast zijn onder de categorie gebouwen de Rijksmonumenten en schoolgebouwen in een staat waarbij eventuele extra investeringen nodig kunnen zijn gezien de onderhoudsindicatie.
4.1	Beoordeling eigen vermogen	De eigen vermogenspositie van Hellevoetsluis blijft ook na de verkoop van de Eneco aandelen relatief kwetsbaar. De solvabiliteitsratio voldoet aan de kwalificatie "neutraal". Door de verkoopopbrengst zijn de geraamde externe financieringslasten verlaagd. Dit gaat wel uit van een prudent beleid met betrekking tot inzet van reserves en financiering.
4.2	Beoordeling schulden / passiva	Opbrengsten Eneco aandelen leidt tot een lagere schuldquote en een verbetering van de financieringspositie
4.3	Niet op de balans opgenomen verplichtingen	De gemeente participeert in 13 verbonden partijen. De mogelijkheden tot sturing en beheersing zijn beperkt, omdat bevoegdheden zijn verdeeld. Financieel heeft dit betrekking op 11,6% van de begroting
4.3	Niet op de balans opgenomen verplichtingen	Naast generieke risico's van verbonden partijen brengt de fusie specifieke aandachtspunten mee voor de GR-en waarin de fusiegemeenten samenwerken met alleen Nissewaard.
4.4	Risicomanagement	Kwetsbare financiële uitgangspositie met een gezond perspectief door met name de ontvangen Enecogelden en ingrepen die op termijn bijdragen aan een sluitende begroting
4.5	Treasury	Hoge schuldquote met positief perspectief door Enecogelden



## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE HELLEVOETSLUIS

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
5.1	Inkomsten	De inkomsten van Hellevoetsluis zijn meerjarig structureel, wel valt op dat de toename van boekwaarden en voorzieningsbeschikkingen ook als inkomsten worden geïnclassificeerd.
5.1	Inkomsten	Onduidelijkheid over externe factoren zorgen voor mogelijke financiële risico's ten aanzien van het gemeentefonds en de BUIG uitkering.
5.2	Inventarisatie van tarieven in vigerende verordeningen	Hellevoetsluis streeft ernaar voorzieningen aan te bieden tegen zo laag mogelijke kosten voor de burger, maar loopt hierdoor inkomsten mis.
5.3	Incidentele opbrengsten en uitgaven	Hellevoetsluis kent in tegenstelling tot andere gemeenten niet of nauwelijks incidentele lasten en baten. De begrotingen 2021 en 2022 zijn op basis van het meerjarenperspectief niet sluitend.
6.1	Analyse herindelingscan	De financiële gevolgen van de fusie reiken mogelijk verder dan een effect van € 0,2 miljoen negatief. Dat hangt mede samen met keuzes van de fusiegemeente en de mate waarin mogelijke schaalvoordelen worden benut.
6.1	Analyse herindelingscan	De financiële positie van de drie gemeenten én de fusiegemeente krijgt een impuls door de opbrengst van de Eneco verkoop. De exploitatie is nog niet structureel op orde en bevat bezuinigingsmaatregelen die een risico kunnen vormen qua haalbaarheid en toekomstige meerkosten.
6.1	Analyse herindelingscan	Voor het bepalen van de uiteindelijke impact van de fusie op de woonlasten zijn de uitgangspunten nog niet scherp genoeg. De relatie tussen woonlasten en voorzieningenniveau speelt daarbij een rol. Zowel de (kosten van) de formatie als de kwaliteit van het personeel zijn aandachtspunten voor de toekomstige gemeente.
6.1	Analyse herindelingscan	De toewijzing van middelen aan de uitgavenclusters verschilt per gemeente substantieel. Ook zijn er belangrijke verschillen in de inzet van dekkingsmiddelen
7.1	Huidige en toekomstige wetgeving	De gemeente Hellevoetsluis kent op dit moment weinig financieel / fiscaal risico in relatie tot de vennootschapsbelasting. De implementatie van de Omgevingswet zorgt wel voor financieel risico



## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE WESTVOORNE

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
3.1	Waardering en eigendom activa	Waarderingsbasis: WOZ waarde. Risico op verschil met marktwaarde op balansdatum: peildatum WOZ waarde één jaar voor balansdatum. Waardestijging 2018-2019 van 10,26%, aantal objecten nagenoeg gelijk: +0,73%.
3.1	Waardering en eigendom activa	Waarderingsbasis: 7 externe marktwaardetaxaties. Op onderdelen risico's op onjuiste marktwaarde wegens mogelijke saneringskosten.
3.1	Waardering en eigendom activa	Waarderingsbasis: WOZ waarde. Dit geeft een risico op onjuiste interpretatie van de marktwaarde, waarbij de huursituatie een belangrijke rol speelt. Voorts loopt de peildatum van WOZ een jaar achter op toetsingsdatum. Dit kan onterecht doorwerking krijgen in de jaarrekening en in de meerjarenbegroting.
3.2	Beoordeling van de grex-en - kader	Aandachtspunten: Focus op "significante schattingsonzekerheid" en voldoende aandacht voor het in kaart brengen van het schattingsproces.
3.2	Beoordeling van de grex-en - Westvoorne Rockanje - Brede school e.o.	Betreft woningen alsmede maatschappelijk multifunctioneel centrum met schoolgebouw. Relatief korte grex met weinig ruimte voor risico's in de begroting.
3.2	Beoordeling van de grex-en - rockanje - drenkeling	Betreft fase 1 van exploitatieplan de Drenkeling. Fase 2 is door BDO niet ingezien. Nauwelijks risico meer in fase 1. Tussentijdse winstneming i.v.m. POC-methode is akkoord.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Er zijn in de administratie geen duidelijke recente onderhoudsindicaties aanwezig betreffende de gemeentelijke kapitaalgoederen. Dit is een risico voor het een mogelijke kosten efficiënte exploitatie van de kapitaalgoederen. Delen MJOP gemeentelijke kapitaalgoederen niet te herleiden uit de stukken.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Budgetten in het verleden te fors, derhalve een actuele MJOP korting van 10% voor de jaren 2018-2027. Eenmaal een overtreding van de BBV-regelgeving die wel nog verder weg ligt in de komende jaren en dus nog kan wijzigen. MJOP's worden goed bewaakt waarna aanpassingen waar nodig worden doorgevoerd.
3.3	Inventarisatie financiële effecten onderhoudsniveau gemeentelijke eigendommen	Er is op objectniveau geen MJOP beschikbaar, de vertaling van begroting naar jaarverslag is moeilijk navolgbaar. MJOP gebouwen zijn aan vernieuwing toe. Beeld van het onderhoud voor het vastgoed van het Woonbedrijf veelal op organisatieniveau beschreven en gecalculeerd, aanscherping naar VHE-niveau is aan te raden.
4.1	Beoordeling eigen vermogen	Het eigen vermogen van de gemeente Westvoorne (exclusief woonbedrijf) is voldoende om aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen



## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE WESTVOORNE

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
4.2	Beoordeling schulden / passiva	De opbrengsten van de verkoop Eneco aandelen hebben een positieve invloed op de schuldquote.
4.3	Niet op de balans opgenomen verplichtingen	De gemeente participeert in 12 verbonden partijen. De mogelijkheden tot sturing en beheersing zijn beperkt, omdat bevoegdheden zijn verdeeld. Financieel heeft dit betrekking op 10,3% van de begroting
4.4	Risicomanagement	De uitgangspositie van Westvoorne sterker door stille reserve Woonbedrijf. Deze stille reserve is conservatief ingeschat en het inzicht in de marktwaarde kan verbeterd worden. Er is sprake van een relatief laag risicoprofiel binnen de gemeente.
4.5	Treasury	Hoge schuldquote door bestaande waardering Woonbedrijf. Op basis van de reële waardering van de woningen is deze quote veel lager.
5.1	Inkomsten	De gemeente Westvoorne verantwoord kunstmatig (intern) verhoogde inkomsten. Daarom telt de uitkering gemeentefonds naar verhouding met de andere gemeenten voor een kleiner deel mee.
5.2	Inventarisatie van tarieven in vigerende verordeningen	Voor het verstrekken van gegevens uit de Basisregistratie Personen rekent de gemeente Westvoorne een tarief (€ 8,00) dat hoger is dan het wettelijk vastgestelde maximum (€ 7,50)
5.3	Incidentele opbrengsten en uitgaven	De incidentele baten van de gemeente Westvoorne hebben betrekking op tussentijdse winstnemingen uit de grexen. Een specifieke cijfermatige onderbouwing ontbreekt echter op dit punt
6.1	Analyse herindelingscan	De financiële gevolgen van de fusie reiken mogelijk verder dan een effect van € 0,2 miljoen negatief. Dat hangt mede samen met keuzes van de fusiegemeente en de mate waarin mogelijke schaalvoordelen worden benut.
6.1	Analyse herindelingscan	De financiële positie van de drie gemeenten én de fusiegemeente krijgt een impuls door de opbrengst van de Eneco verkoop. De exploitatie is nog niet structureel op orde en bevat bezuinigingsmaatregelen die een risico kunnen vormen qua haalbaarheid en toekomstige meerkosten.
6.1	Analyse herindelingscan	Voor het bepalen van de uiteindelijke impact van de fusie op de woonlasten zijn de uitgangspunten nog niet scherp genoeg. De relatie tussen woonlasten en voorzieningenniveau speelt daarbij een rol. Zowel de (kosten van) de formatie als de kwaliteit van het personeel zijn aandachtspunten voor de toekomstige gemeente.
6.1	Analyse herindelingscan	De toewijzing van middelen aan de uitgavenclusters verschilt per gemeente substantieel. Ook zijn er belangrijke verschillen in de inzet van dekkingsmiddelen





## BIJLAGE 1 - BELANGRIJKSTE OBSERVATIES - GEMEENTE WESTVOORNE

Onderdeel	Onderwerp	Samenvatting
7.1	Huidige en Toekomstige Wetgeving	De gemeente Westvoorne kent één of meerdere belastbare onderneming(en). Geadviseerd wordt het (fiscale) effect op de fusiegemeente verder te onderzoeken



## BIJLAGE 2 - OVERZICHT VERBONDEN PARTIJEN

De verbonden partijen van de drie gemeenten komen nagenoeg overeen. De risico's betreffen reguliere risico's van verbonden partijen. Bij fusie vormen de kleine verbonden partijen een aandachtspunt

### Bijdrage begroting 2020

Verbonden partijen	Brielle	Hellevoetsluis	Westvoorne	Deelnemers
MRDH	€ 46.053,00	€ 107.310,00	€ 39.203,00	23 gemeenten
Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond	€ 1.013.289,00	€ 1.840.045,00	€ 979.922,00	15 gemeenten
Streekarchief Voorne Putten	€ 102.253,00	€ 129.425,00	€ 45.093,00	4 gemeenten
Syntrophos	€ 1.362.265,00	€ 3.468.610,00	€ 1.577.141,00	4 gemeenten
Samenwerkingsverband vastgoedinformatie, heffing en waardebeoordeling	€ 181.000,00	€ 410.000,00	€ 141.000,00	13 gemeenten en Waterschap Hollandse Delta
Recreatieschap Voorne-Putten	€ 118.256,00	€ 280.400,00	€ 100.666,00	4 gemeenten
Gemeenschappelijke regeling tot instandhouding van de Dienst-Centraal Milieubeheer Rijnmond	€ 537.010,00	€ 514.581,00	€ 450.521,00	Provincie ZH, 15 gemeenten
Voorne-Putten werkt	€ 820.700,00	€ 180.000,00	€ 21.836,00	4 gemeenten
GR Leerplichtadministratie	€ 15.000,00	€ 39.400,00	€ 14.000,00	4 gemeenten
Openbare Gezondheidszorg Rotterdam Rijnmond	€ 110.643,00	€ 216.701,00	€ 92.240,00	15 gemeenten
Gemeenschappelijke regeling Samenwerkende gemeenten Jeugdhulp Rijnmond	€ 1.734.830,00	€ 5.732.829,00	€ 2.214.721,00	15 gemeenten
Lichte Gemeenschappelijke regeling archeologie Hellevoetsluis		€ 5.430,00		2 gemeenten
Raad voor het Publiek Belang (St. C.J.G Rijnmond)	€ 486.460,00	€ 916.700,00	€ 336.100,00	14 gemeenten
<b>Totale jaarlijkse bijdrage</b>	<b>€ 6.527.759,00</b>	<b>€ 13.841.431,00</b>	<b>€ 6.012.443,00</b>	
Gemiddelde bijdrage per inwoner	€ 378	€ 346	€ 411	
Aandeel verbonden partijen in begroting	10,6%	11,6%	10,3%	

### Feitenoverzicht

- ▶ Brielle en Westvoorne nemen deel in de 12 zelfde verbonden partijen (exclusief deelnemingen).
- ▶ Hellevoetsluis participeert in de zelfde verbonden partijen en daarnaast in de GR Archeologie Hellevoetsluis, samen met Rotterdam.
- ▶ De diensten die Brielle afneemt bij gemeente Nissewaard in de centrumregeling Voorne-Putten Werkt (WSW en Participatiewet) verschillen van de diensten die Hellevoetsluis en Westvoorne afnemen. Zij hebben alleen de WSW bij Nissewaard ondergebracht.
- ▶ In totaliteit dragen de drie gemeenten € 26,4 miljoen bij aan verbonden partijen (2020).
- ▶ Het aandeel van deze bijdragen in de gemeentelijke begrotingen varieert van 10,3% (Westvoorne) tot 11,6% (Hellevoetsluis).
- ▶ Het bedrag per inwoner dat wordt besteed aan verbonden partijen varieert tussen € 346 (Hellevoetsluis, de grootste) en € 411 (Westvoorne, de kleinste).



## BIJLAGE 3 - BEANTWOORDING VAN DE VRAGEN VANUIT DE GEMEENTERADEN

Vragen bij presentatie rapportage DD Overkoepelend op Voorne d.d. 2 november

Vraag	Reactie BDO
Het woonbedrijf zien we als eigen bezit, maar hoe gaat het met andere gebouwen (vastgoed) die in bezit zijn van gemeenten?	Dat is ook eigen bezit.
Welke functie heeft de fusiecommissie in de komende tijd nog? (Robert of Peter)	Deze vraag kan niet door BDO beantwoord worden.
Hoe beoordeelt BDO de afschrijvingen van de grondexploitaties in H'Sluis? Zijn hier nog risico's?	De risico's die we zien zijn beschreven in de rapportage (p28 en p29) en daar verwijzen we dan ook naar.
Het opvolgen van de acties uit het risico-reductieplan zijn deze verplichtend of 'vrijblijvend'?	Deze vraag kan niet door BDO beantwoord worden
Ik lees dat woonbedrijf substantieel inkomsten levert. Kan het saldo uiteindelijk op langere termijn structureel negatief worden?	Dat is geen onderdeel van het onderzoek geweest, wel is er sprake van een verduurzamingsverplichting van de woning voorraad die invloed kan hebben op de exploitatie.
Wilt u daarmee zeggen dat de gemeenten moeten investeren in woningbouw?	Dat is niet wat we hiermee willen zeggen.
Ziet BDO het lage werkkapitaal bij het woonbedrijf niet als een probleem?	Het werkkapitaal staat alleen als bedrag genoemd in de pro forma balans. De hoogte van het bedrag op zichzelf is voor ons geen aanleiding geweest om hier een opmerking bij te plaatsen.
Zijn de meerjaren-onderhoudsplanningen (NJOP) van het gemeentelijk vastgoed niet voldoende op orde?	Dat is niet gesteld, gesteld is dat deze rapportages niet altijd aansluiten op de voorzieningen in de administratie.
Het toetsen of een reductieplan werkt, wie doet dat?	Deze vraag kan niet door BDO beantwoord worden
Onder inkomen geeft u aan dat H'Sluis de verhoging boekwaarde als inkomen boekt. Bij Wvoorne geeft u aan dat men de inkomsten kunstmatig verhoogd heeft. Is dit een risico wat nog niet benoemd is?	Nee, dit is een opmerking die betrekking heeft op de (neutrale) administratieve verwerking van deze posten.



## BIJLAGE 3 - BEANTWOORDING VAN DE VRAGEN VANUIT DE GEMEENTERADEN

Vragen bij presentatie rapportage DD Overkoepelend op Voorne d.d. 2 november

Vraag	Reactie BDO
Als de Eneco Gelden niet ontvangen zouden zijn, waren wij dan arme gemeenten?	Als de Eneco gelden niet waren ontvangen hadden de solvabiliteitsratio's in de toekomst lager geweest. Of een gemeente "arm" is niet een kwalificatie die wij in dit kader geven. Noch zou dat enkel te bepalen zijn op basis van solvabiliteit.
U geeft aan dat een woonbedrijf een risico zijn, maar in welke orde van risico?	Wat wij bedoelen is dat het woonbedrijf structureel bijdraagt aan de exploitatie van Westvoorne. Dat is wat ons betreft een belangrijk aandachtspunt voor de fusie. Dat heeft te maken met de bijzondere positie van het woonbedrijf en de kosten van de verduurzamingsopgave, ook op termijn. Besluiten over de toekomst van het woonbedrijf die voor of na de fusie worden genomen hebben mogelijk effect op de exploitatie van de nieuwe gemeente.
De stille reserves van het woonbedrijf zijn voldoende. Wat bedoelt u hiermee? Voldoende waarvoor? Moet het erin blijven?	De stille reserves zijn toereikend om bijvoorbeeld aanvullende financiering aan te trekken ten behoeve van bijvoorbeeld investeringen in het kader van de energie transitie. En de stille reserve zorgt mede voor een robuuste uitgangspositie qua weerstandscapaciteit. Of die stille reserve in het woonbedrijf moet blijven is niet aan ons.



## BIJLAGE 3 – BEANTWOORDING VAN DE VRAGEN VANUIT DE GEMEENTERADEN

### Vragen D66-fractie Brielle n.a.v. rapportage DD Overkoepelend op Voorne

Vraag	Reactie BDO
<p><b>Algemeen</b>                      1. De scope van de opdracht betrof Financieel en Wet- en Regelgeving. Het rapport bevat alleen het onderdeel Financieel. <b>Kunnen we het 2de onderdeel in het definitieve rapport verwachten?</b></p>	<p>De huidige stand van zaken voor wet- en regelgeving is uitsluitend per afzonderlijke gemeente behandeld. De drie gemeenten werken op veel vlakken al samen ten aanzien van de invoering van nieuwe regelgeving. Voor wat betreft huidige regelgeving wordt geadviseerd per onderwerp nader onderzoek te plegen naar de effecten van de herindeling. Bijvoorbeeld ten aanzien van de vennootschapsbelasting - daar waar de feiten en omstandigheden bij herindeling dusdanig veranderen.</p>
<p><b>Pagina 7</b>                      2. De drie plaatjes laten zien wat de belastingcapaciteit is van de drie gemeenten. De getallen komen niet overeen met de getallen van BZK (jaarrekening 2019). Vooral Brielle wijkt af.                      Brielle 82,3% BZK &lt;-&gt; 92% BDO                      Hellevoetsluis 76,8% &lt;-&gt; 76,3% BDO                      Westvoorne 127,9% &lt;-&gt; 129,5% BDO  <b>Op welk jaar zijn de plaatjes in het rapport gebaseerd?</b></p>	<p>De getallen zijn gebaseerd op de begroting 2020.                      De 76,3% voor Hellevoetsluis moet overigens 82,7% zijn. Is aangepast in de rapportage.</p>
<p>3. Totale passiva € 151.510.000 HS 40.142 inwoners = € 3.775 per inwoner                      € 124.405.000 BR 17.271 inwoners = € 7.205 per inwoner                      € 110.922.000 WV 14.731 inwoners = € 7.530 per inwoner  <b>De verschillen zijn groot, maar wat zegt dit? Welke conclusie kan hieruit worden getrokken?</b></p>	<p>Het is een feitelijke constatering ter illustratie waar verder geen conclusies aan verbonden kunnen worden.</p>
<p><b>Pagina 10</b>                      4. Paragraaf 2.1 'Globaal financieel beeld - gemeente Brielle'. Er wordt vooral ingegaan op meerjarenbegroting en de inzet van reserves om de begroting sluitend te maken. De riante reservepositie en het vrijwel ontbreken van schulden wordt slechts zijdelings genoemd, met als resultaat dat er een beeld ontstaat dat er in Brielle sprake is van een zorgelijke financiële situatie.  <b>De D66-fractie ziet graag meer balans in dit globale beeld. Is dat mogelijk?</b></p>	<p>Dat de schulden laag zijn en de reserves hoog zijn feiten. We beginnen ook niet voor niets met de tekst "eigen vermogen en schulden op orde". Wat wij willen duidelijk maken is dat wij hebben gezien dat binnen deze feiten aandachtspunten ontstaan die samenhangen met de fusie, het BBV en de visie van de provincie op de inzet van reserves. Het anders opschrijven verandert niets aan deze aandachtspunten.</p>



## BIJLAGE 3 – BEANTWOORDING VAN DE VRAGEN VANUIT DE GEMEENTERADEN

### Vragen D66-fractie Brielle n.a.v. rapportage DD Overkoepelend op Voorne

Vraag	Reactie BDO
<p>5. Eerste bullet van het onderdeel ‘Inzet reserves voor de exploitatie brengt aandachtspunten met zich mee’. Een deel van de kapitaallasten (6 miljoen per jaar) wordt structureel gedekt uit bestemmingsreserves, waarvan 3 miljoen aan rentekosten met een rentepercentage van 5%. Er wordt melding gemaakt van twee risico’s. 1ste structurele dekking uit reserves en 2de het hanteren van een te hoog rente%. Vervolgens komt er een onduidelijk verhaal over het hanteren van een te hoog rente% en de gevolgen voor de bestemmingsreserve, met zowel voor- als nadelen.</p> <p><b>Kan dit stuk duidelijker worden beschreven, met alleen datgene opgenomen dat relevant is?</b></p>	<p>Wij herkennen dat dit complex is. Het zit zo: Uit de reserves wordt ongeveer € 3 miljoen per jaar gehaald. Dit is de rentecomponent van de kapitaallasten van investeringen. Gerekend is met een rentepercentage van 5%. De werkelijke rentekosten die hier tegenover staan bedragen (door de lage schulden) € 0,2 miljoen per jaar. Dat betekent dat ongeveer € 2,8 miljoen dient als algemeen dekkingsmiddel vanuit de reserves. Dit is toegestaan zolang de werkelijke rente over de schulden ook minimaal 5% is. Dat is nu nog het geval. Bij fusie daalt het rentepercentage, omdat de twee andere gemeenten een lager percentage betalen over de leningenportefeuille. Het gevolg is dat je geen € 3 miljoen meer aan de reserve mag onttrekken, maar een lager bedrag, gebaseerd op de gemiddelde rente van de fusiegemeente. Daarmee vallen algemene dekkingsmiddelen weg. Daar staat tegenover dat de bestemmingsreserves waar de rente uit wordt gehaald naar beneden kunnen worden bijgesteld.</p>
<p>6. Vierde bullet van hetzelfde onderdeel. Aangegeven wordt dat de gemeente Brielle, zonder ingrijpen, op termijn geldleningen moet afsluiten. Brielle heeft een netto schuldquote van 2,4% (bron BZK jaarrekening 2019) tegen 104,4% (Hellevoetsluis) respectievelijk 105,8% (Westvoorne). Met een degelijk extreem lage schuldquote, is het afsluiten van geldleningen geen zorgelijk risico.</p> <p><b>Wat is de reden van deze vermelding?</b></p>	<p>Wij zien geen zorgelijk risico, maar een aandachtspunt. Dit aandachtspunt is in de Kadernota 2020 ook al beschreven, inclusief enkele maatregelen. Een deel van de uitgaven van Brielle wordt gedekt uit de spaarpot, de reserves. Er worden dus uitgaven gedaan zonder dat daar inkomsten tegenover staan. Dat leidt tot een negatieve kasstroom. Vergelijk het met de thuissituatie waarbij je aan het einde van de maand een beroep moet doen op je spaarrekening. Op enig moment is je spaarrekening op. Die situatie speelt ook in Brielle. De reserves (eigen vermogen) zijn er nog wel, maar ze staan dan niet meer als saldo op de bank. Wij vinden dit een punt waar de fusiegemeente naar moet kijken.</p>
<p>Opgenomen is ‘De verkoopopbrengst van de Eneco-aandelen (22 miljoen) zorgt ervoor dat dit waarschijnlijk tot 2022 kan worden uitgesteld’. Het lijkt ons sterk dat het afsluiten van geldleningen slechts kan worden uitgesteld tot 2022. Brielle heeft geen 22 miljoen nodig om de begroting van 2021 sluitend te krijgen. Daarom de vraag:</p> <p><b>Klopt deze bewering?</b></p>	<p>Het gaat ook niet om het sluitend maken van de begroting, maar om het aantrekken van leningen. Zie ook onze reactie hierboven. Daar willen wij nog aan toevoegen dat naast de negatieve kasstroom van de exploitatie ook de aflossing van bestaande geldleningen en de betalingen die voortvloeien uit het investeringsprogramma een negatieve kasstroom vormen. De bankrekening van de gemeente is door de verkoop weer aangevuld met € 22 miljoen. Hoe hoog een geldlening zal moeten zijn en wanneer die precies gaat worden afgesloten kunnen wij op basis van het onderzoek niet zeggen. Het jaar 2022 is een schatting die wij in overleg met de gemeente hebben gemaakt.</p>
<p>7. Halverwege het onderdeel ‘Niet sluitende exploitatie leidt tot (nieuwe) ombuigingen’ staat dat de gemeente Brielle risico loopt mbt de geraamde extra inkomsten uit leges en toeristenbelasting. <b>Waarom deze opmerking, is dit geldt toch ook voor de andere gemeenten?</b></p>	<p>De opmerking geldt inderdaad voor alle drie gemeenten, zie ook pagina 17.</p>



## BIJLAGE 3 - BEANTWOORDING VAN DE VRAGEN VANUIT DE GEMEENTERADEN

### Vragen D66-fractie Brielle n.a.v. rapportage DD Overkoepelend op Voorne

Vraag	Reactie BDO
<p>8. Deze pagina sluit af met 'Ook is er nog geen rekening gehouden met de effecten van de herverdeling van het gemeentefonds.' <b>De D66-fractie is benieuwd naar 'het waarom' van deze opmerking, omdat de effecten nog niet bekend zijn?</b></p> <p>Recent heeft er in Binnenlands Bestuur (7 oktober 2020) een bericht gestaan dat de effecten minder ongunstig zullen uitpakken dan eerder gedacht, omdat er minder geld gaat van: oost naar west, het platteland naar de steden en klein naar groot).</p>	<p>Deze opmerking geldt voor alle gemeenten, zie o.a. ook pagina 17 hierover. Wij zien dat de begrotingscijfers niet stil staan. Door o.a. deze ontwikkeling. Er is sprake van een onzekerheid ten opzichte van de huidige uitgangspunten van de begroting. Hoe hoog die onzekerheid is weten wij niet. Daarover wordt waarschijnlijk in december 2020 meer duidelijk.</p>
<p><b>Pagina 11</b></p> <p>9. Paragraaf 2.1 Globaal financieel beeld - gemeente Hellevoetsluis</p> <p>Ten opzichte van de gemeente Brielle bevat deze paragraaf de helft minder tekst. Impliciet geeft dat het gevoel dat de financiële situatie in Hellevoetsluis gunstiger is.</p> <p><b>Waarom wordt er aan de zorgelijke financiële situatie (hoge schulden, kwetsbare solvabiliteit, groot tekort jaarrekening 2019)) in HS zo weinig aandacht besteed?</b></p>	<p>Het beeld is feitelijk weergegeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Eigen vermogen kwetsbaar, ondanks Eneco verkoop</li> <li>- Relatief lage solvabiliteit, dicht tegen de grenswaarde van "risicovol" aan.</li> <li>- Inzet reserves vraagt prudent beleid, omdat je onder de grenswaarde kan komen</li> <li>- Oorzaak vanuit jaarrekening 2019 genoemd.</li> </ul>
<p><b>Pagina 14</b></p> <p>10. Leningen -&gt; de fusiegemeente start met een bedrag aan uitstaande leningen van ruim €194 miljoen. Gedeeld door het aantal inwoners (72.143) betekent dit een schuld van €2.690 per inwoner. De huidige schuld per inwoner in Brielle bedraagt €152 per inwoner. De fusie levert hen een schuldverhoging op van €2.538 per inwoner.</p> <p><b>Betekent dit dat de kosten van de schulden (rente en aflossing) die in de andere twee gemeenten zijn gemaakt, na de fusie voor rekening komen van de Brielse inwoners?</b></p>	<p>Het rechtstreekse antwoord is "ja". Nuancering is tegelijkertijd nodig. Denk aan de waarde van bijvoorbeeld het woonbedrijf dat tegenover de schulden staat. De schulden vormen daarnaast slechts 1 onderdeel van het totale plaatje van de fusie. Wij adviseren dit soort vraagstukken vanuit een integraal perspectief te bekijken. Te denken valt aan de effecten op de woonlasten, de verschillende voorzieningen en de staat van onderhoud in de drie gemeenten en mogelijke schaalvoordelen.</p>



## BIJLAGE 3 - BEANTWOORDING VAN DE VRAGEN VANUIT DE GEMEENTERADEN

### Vragen D66-fractie Brielle n.a.v. rapportage DD Overkoepelend op Voorne

Vraag	Reactie BDO
<p><b>Pagina 15</b>                      11. Inclusief de Enecogelden stijgt de solvabiliteitsratio van HS naar 25,3%. Zelfs met de Enecogelden zit HS aan de onderkant van het oranje gebied (groen = &gt; 50%, oranje = ≥ 20 en ≤ 50%, rood = &lt; 20%). Zonder de Enecogelden zit HS op 2,7% (bron BZK 2019); extreem rood én daardoor zeer zorgelijk. Tijdens de webinar van 2 november is de vraag gesteld of de drie gemeenten apart arm zouden zijn zonder de Enecogelden. Door BDO is hier ontkennend op geantwoord.  <b>Waarom is de vraag beantwoord op de wijze waarop die is beantwoord?</b></p>	<p>We hebben gezien dat voor alle drie gemeenten geldt dat de verkoop van Eneco een impuls geeft aan de financiële positie.                      Dat maakt het voor de gemeenten makkelijker, zowel in de exploitatie als qua solvabiliteit.                      Of ze arm zouden zijn zonder de verkoop hangt af van wat je onder arm verstaat. Dat gaat niet alleen om solvabiliteit. Wel zien wij dat Hellevoetsluis wel een uitdaging zou hebben gehad om de reserves weer aan te vullen.                      Tegelijkertijd is het een feit dat de verkoop wel heeft plaatsgevonden en dat de reserves zijn aangevuld. In onze presentatie hebben we hierover wel gezegd dat het tafelzilver op het woonbedrijf van Westvoorne na nu wel verkocht is.</p>
<p><b>Pagina 18</b>                      12. Het stuk tekst onderaan de eerste kolom over de interne rekenrente van 5% staat ook op pagina 10 en op pagina 23. Het lijkt daardoor van groot belang, maar dat is het ons inziens niet, omdat een verlaging betekent dat er minder rente-inkomsten zullen zijn, maar tegelijkertijd zijn er ook minder rentekosten (vestzak - broekzak). Wellicht begrijpen wij de systematiek niet (zie vraag 5), maar we vragen ons af:  <b>Waarom komt dit drie maal terug in het rapport?</b></p>	<p>Het gaat om een belangrijk aandachtspunt voor de toekomstige begroting dat vooral relevant wordt bij fusie. Het wordt besproken vanuit 3 perspectieven die volgen uit de vraagstelling die aan de due diligence ten grondslag ligt.</p>
<p><b>Pagina 19</b>                      13. 1ste zin van deze pagina. De provincie becijfert een structureel nadeel agv schaalvergroting van 0,2 miljoen. Er is altijd aangegeven dat het op termijn financieel voordelig is om te gaan fuseren.  <b>Waarop is dit structurele tekort gebaseerd en hoe kan het dat de PZH daar ineens mee komt?</b></p>	<p>De provincie heeft als onderdeel van het fusieproces een herindelingscan gemaakt. Deze gaat in op de financiën van de afzonderlijke gemeenten en de samengevoegde gemeenten.                      Zij hebben 3 (autonome) effecten van de fusie becijferd. Die zijn op p18 benoemd en tellen op tot een nadeel van € 0,2 miljoen. Wij denken dat er meer effecten zijn en die staan op p18 en 19 beschreven.</p>





## BIJLAGE 3 - BEANTWOORDING VAN DE VRAGEN VANUIT DE GEMEENTERADEN

Aanvullende vragen D66-fractie Brielle n.a.v. rapportage DD Overkoepelend op Voorne

Vraag	Reactie BDO
<p><b>Pagina 11</b>                      1. Paragraaf 2.1 Globaal financieel beeld - gemeente Hellevoetsluis                      Onder 'Maatregelen genomen om de exploitatie structureel sluitend te krijgen' is opgenomen dat HS haar begroting voor 2020 heeft aangepast met een pakket aan bezuinigingen van ca. 2,5 miljoen. In de begroting van 2021 zijn nieuwe aanpassingen aangekondigd voor een bedrag van 1,7 miljoen. Daarnaast is een structureel hogere algemene uitkering verwerkt. Deze zaken bij elkaar leiden tot een sluitende meerjarenbegroting, oplopend tot 2,7 miljoen positief in 2024. HS heeft het jaar 2019 afgesloten met een negatief resultaat van 12,3 miljoen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Hoeveel bedraagt de structureel hogere algemene uitkering?</li> <li>- Opgeteld leveren de maatregelen van 2020 en 2021 een bedrag van 4,2 miljoen op. Hoe kan dit leiden tot een sluitende meerjarenbegroting (met een oplopend positief resultaat van 2,7 miljoen), terwijl het jaar 2019 met een tekort van 12,3 miljoen is afgesloten?</li> </ul> <p>Ter illustratie: in de Herindelingscan van de PZH is opgenomen dat er in 2020 een risico op de GREX KB3 bestaat van 5,6 miljoen. Indien dit risico zich voordoet, zal het begrote positieve resultaat van 2020 niet worden behaald, wat het nog onwaarschijnlijker maakt dat HS meerjarig een positief resultaat zal behalen.</p>	<p>In de begroting 2021 van Hellevoetsluis is de septembercirculaire 2020 verwerkt. Deze bevat een hogere opbrengst van € 0,2 miljoen in 2021, oplopend tot € 2 miljoen in 2024.</p> <p>Het tekort in de jaarrekening 2019 is vooral veroorzaakt door verliezen in de grondexploitatie. Dat is een incidentele post. De rekensom vanuit dat tekort naar de structurele cijfers in de begroting 2021-2024 kan je dan ook niet op de gestelde manier maken. De zomernota 2020 en de begroting 2021 van de gemeente geven een beter inzicht in de manier waarop Hellevoetsluis het meerjarenperspectief tot stand heeft gebracht.</p> <p>Het risico van KB3 is opgenomen in het weerstandsvermogen. Als het risico zich voordoet zal dat impact hebben op de reservepositie van de gemeente en niet op de exploitatie.</p>
<p><b>Pagina 29</b>                      3. Onderdeel 3.2 - GREX MBV -&gt; de laatste zin is afgebroken.                      Verzoek om de laatste zin aan te vullen? 2</p>	<p>Dit is al aangepast</p>
<p><b>Pagina 30</b>                      4. Bij onderdeel 5.1 - Inkomsten is opgenomen dat het opvalt dat de toename van boekwaarden en voorzieningsbeschikkingen ook als inkomsten worden geclassificeerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Wat houdt dit in?</li> <li>- Wijkt dit af van wat er in BR en WV gebeurt?</li> </ul>	<p>Dit houdt in dat de stijging van de boekwaarden van gronden op de balans als "inkomsten" zijn verwerkt. Echter, dit levert geen geldstroom. De gemeente kan dit bedrag dus niet uitgeven.</p> <p>Dit wijkt qua handelswijze niet wezenlijk af van Brielle en Westvoorne. Zij hebben alleen minder grondposities, waardoor er ook met minder hoge bedragen wordt gewerkt.</p>



## BDO TRANSACTION ADVISORY SERVICES CONTACT DETAILS

### VISITING ADDRESS

Van Deventerlaan 101  
3528 AG Utrecht  
The Netherlands

### CONTACT

Phone: +31 (0)30 28 49 866  
Fax: +31 (0)30 28 49 801  
Email: [Ruben.Willems@bdo.nl](mailto:Ruben.Willems@bdo.nl)

### MAILING ADDRESS

P.O. Box 4053  
3502 HB Utrecht  
The Netherlands

### INTERNET

[www.bdo.nl](http://www.bdo.nl)

BDO is the brand name of the BDO network and for each of the BDO Member Firms.

© 2020 BDO Investigations B.V. All rights reserved.